

Domarboken

Inledning

Domarboken beskriver tiden efter intåget i Kanaans land då landet styrdes av domare. Det hebreiska namnet på boken är Shoftim som är domare i plural på hebreiska. Även det grekiska namnet är Domare. Boken inleds med Josuas död och beskriver sedan i kronologisk ordning tolv domare som verkade i landet. Sju ledare (de mest framträdande) beskrivs i detalj, medan de övriga fem bara omnämns i förbifarten.

Boken avslutas med två fristående berättelser (Dom 17-18 och Dom 19-21) som sammanfattar denna mörka period i Israels historia. Rent kronologiskt utspelar sig inte dessa två berättelser efter den tolfte domaren Simson utan tidigare. Eftersom boken har flera kiastiska drag är det helt naturligt att berättelsen stegar sig tillbaka i tiden på detta sätt, med först en berättelse som ger bakgrunden till Simson, och till sist en berättelse kring tiden just vid intåget på Josuas tid. Israeliternas första domare var Otniel (Dom 3:9) och den sista Samuel (1 Sam 7:15).

Efter intåget i Kanaans land fanns inget centralt styre, ingen huvudstad och ingen nationell administration. Det var ett patriarkaliskt samhälle där var och en av de tolv stammarna hade sina egna äldste. Den enda centrala platsen var Shilo (tre mil norr om Jerusalem) där tabernaklet stod. Här samlades man för de årliga högtiderna (Dom 21:19; 1 Sam 1:3-21).

Situationen för Israel var svår. De tidigare folken hade inte drivits bort. En av anledningarna var att deras vagnar var av järn (Dom 1:19), men även att man ingått förbund med dem (Dom 2:1-5). Israel var begränsat till bergslandet och var på grund av topografin uppdelat i tre separata enheter, som delades av Jordandalen och Jezereldalen. Detta försvårade kommunikationen. Gränsstrider och påtryckningar från folket omkring dem var vanliga inslag.

En fras som upprepas två gånger sammanfattar hela boken "På den tiden fanns det ingen kung i Israel. Var och en gjorde vad han själv ansåg vara rätt." (Dom 17:6; 21:25).

Det var tänkt att Herren skulle vara deras kung men de hade ratat Herren som sin kung, se 1 Sam 8:7. Gud hade befallt att de skulle förgöra folken i landet, så att de inte skulle ta efter och följa deras onda seder (5 Mos 20:16-18). Kanaanéerna hade syndat så grovt att Gud hade dömt dem (1 Mos 15:16; 3 Mos 18:24; 5 Mos 18:12).

Israels folk misslyckades med att ta hela det utlovade landet i besittning och Domarboken visar konsekvenserna av detta. De blandades med kanaanéerna och avfall smög sig in, vilket fick folket att överge den sanne Guden. Detta ledde till att nationen hamnade under förbannelserna som nämns som en del av förbundet i 3 Mos 26; 5 Mos 27-28.

Berör tidsperioden: omkring 1400 - 1000 f.Kr.
Skrivet: ca 1000 f.Kr.

Referensen till jevusiterna i Jerusalem (Dom 1:21) antyder att boken skrevs innan David intog

Jerusalem.

Författare: Anges inte

Enligt judisk tradition skrevs boken av profeten **Samuel**. Det skulle även kunna vara någon av hans profetlärjungar.

Relaterade böcker:

Rut,

1 Sam 1-12

Prolog (1:1-3:6)

Samling i Gilgal

¹ Och det hände efter Josuas död [Jos 24:29-31] att Israels söner frågade Herren (*Jahveh*) och sa: "Vem ska gå upp åt (*vem ska leda*) oss mot kanaanéerna för att strida mot dem?"

² Herren (*Jahveh*) svarade: "Juda [*stam*] ska gå upp, se, jag har gett landet i hans hand." [*Folket befinner sig i Gilgal i närheten av Jeriko, se Dom 2:1; Jos 4:20.*]

Intagandet av landet misslyckas

³ [*I sju sektioner beskrivs nu hur israeliterna misslyckas med att inta landet. Den första beskriver två stammar (Juda och Simeon) som har viss framgång, följt av fem stammar (Benjamin, Josef, Sebulon, Asher och Naftali) som misslyckas, för att avslutas med Dans katastrofala nederlag, se vers 34. Sjutalet finns med i den medvetna strukturen. De fem stammar som inte får en egen uppräknings är Ruben, Levi, Gad och Isaskar. Simeon, som finns inom Juda område, omnämns kortfattat i inledningen tillsammans med Juda,*

men redan i nästa vers är inte fokus på dem utan på Juda, se vers 4.]

Juda

Juda [folket i Juda stam] sa till sin bror Simeon (Shimon) [folket i Simeons stam]: "Kom upp med mig till min lott så att vi kan strida mot kanaanéerna, och jag ska på samma sätt gå upp med dig till din lott." Och Simeon gick med honom.

[Simeons område ligger vid staden Beer-Sheva och Juda stams område runtomkring, mestadels österut upp mot bergen, se Jos 19:9. Det är därför naturligt att dessa två stammar hjälper varandra. Simeon är känd för sin iver för rättvisa och hämndlystnad när de räddar och hämnas sin syster Dina som blivit våldtagen, se 1 Mos 34:1, 26. Nu följer sju episoder, från norr till söder i Juda stams område, där man har viss framgång med att inta landet.]

⁴ Juda [tillsammans med folket från Simeons stam] gick nu upp och Herren (Jahveh) gav kanaanéerna och perisséerna i deras hand och de slog dem i Bezek – 10 000 man. [Bezek betyder "blix" och är troligtvis dagens Ibziq som ligger i Manasse stams område, ca 10 mil norr om Jerusalem. Strax kommer Herrens budbärare/ängel att fördöma israeliterna för att de inte fördrev dessa folk, se Dom 2:1-3. Se även Jos 3:10; 9:1; 2 Mos 3:8; 5 Mos 7:1; 20:17.]

⁵ Och de fann Adoni-Bezek [*troligtvis en titel på kungen över staden; ordagrant "blixstens herre"*] i Bezek [*"blixstens stad"*] och de stred mot honom och de slog kanaanéerna och perisséerna.

⁶ Men Adoni-Bezek flydde och de jagade efter honom och fångade honom och högg av hans tummar och hans stortår. [*Denna form av lemlästning var vanlig bland hedniska folk, vilket gjorde personen oförmögen att hantera vapen eller utföra religiösa riter (3 Mos 8:23-24). I nästa vers (med hans egna ord) beskriver kungen hur han nu själv drabbas av det straff han själv åsamkat 70 andra personer. Han tolkar det som Guds straff, se även Ords 10:24; 26:27.*]

⁷ Adoni-Bezek sa då: "70 kungar som samlar mat under mitt bord [*tigger*] har sina tummar och stortår avhuggna. Som jag har gjort så har Gud (Elohim) återgäldat mig."

[Frasen "samlar mat under mitt bord" syftar på att de tiggde. Dessa 70 tillfångatagna kungar som blivit stympade kunde inte annat än tigga vid sina fångvaktares bord. De hade förödmjukats och hölls vid liv av Adoni-Bezek bara för att visa på hans makt och ingjuta skräck.]

De förde honom till Jerusalem och han dog där. [*Det är inte helt klart vilka "de" är, men troligtvis är det simonierna som ligger bakom denna hämnd och för Adoni-Bezek till jevuseéerna i Jerusalem, dock verkar inte Gud tillåta att han hålls i Jerusalem på samma sätt för att ingjuta*

skräck i omgivningen, se även Matt 5:38, 39; Rom 12:19.]

⁸ Och Juda söner stred mot Jerusalem [*som också kallades Jevus, se Jos 15:63*] och tog det och slog det med svärdsegg och satte staden i brand. [*Detta var en tillfällig seger (Jos 15:63; Dom 1:21; 19:10-12). David intar senare staden, se 2 Sam 5:7.*]

⁹ Därefter gick Juda söner ner och stred mot kanaanéerna som bodde i bergsbygden och i Negev (söderut) och i Låglandet [*hebr. Shefelah – låglandet mellan Medelhavskusten och Juda bergsbygd*].

¹⁰ Och Juda gick mot kanaanéerna som bodde i Hebron, det nuvarande Hebron hette tidigare Kirjat-Arba [*1 Mos 13:18; 23:2; Jos 14:15*], och de slog Sheshaj och Achiman och Talmaj [*som var ättlingar av jätten Anakim, 4 Mos 13:29-33; Jos 15:13-14; 5 Mos 2:10-11, 20-21*].

¹¹ Och därifrån gick han mot invånarna i Devir [*i södra Juda bergsbygd*]. Det nuvarande Devir hette tidigare Kirjat-Sefer [*ordagrant: "Skriftens stad", kanske fanns det ett bibliotek eller register där eller kanske en skola för notarier/skrivare, se även Jos 15:15*].

¹² Och Kaleb sa: "Han som slår Kirjat-Sefer och tar det, till honom ska jag ge min dotter Achsa till hustru."

¹³ Och Otniel, Kenaz son, Kalebs yngre bror, tog det och han gav honom sin dotter Achsa till

hustru.

¹⁴ Och det skedde när hon kom till honom att hon övertalade honom att be hennes far om ett fält, och hon steg ner från sin åsna och Kaleb sa till henne "Vad behöver du?" [Jos 15:16-18]

¹⁵ Och hon svarade: "Ge mig en välsignelse [*extra favör*], eftersom du har satt mig i Sydlandet, ge mig därför vattenkällor." Och Kaleb gav henne den Övre källan och den Nedre källan [Jos 15:19].

¹⁶ Och keniterna, Moses svärfars söner [2 Mos 2:16], gick upp från Palmstaden [*i vanliga fall Jeriko* (5 Mos 34:3), *men kan syfta på någon annan stad här*] med Juda söner till Juda öken som är söder [*ordagrant: "Negev"*] om Arad, och de gick och bodde med folket.

¹⁷ Och Juda gick med Simeon, sin bror, och de slog kanaanéerna som bodde i Tsefat [*12 km öster om Beer-Sheva i Negevöknen*] och förgjorde dem [Jos 2:10; 6:17-19]. Och de kallade staden Chorma [*som låter som ordet för "total förstörelse" på hebreiska, se 4 Mos 21:3*].

¹⁸ Juda tog även Gaza med sina gränser och Ashkelon med sina gränser och Ekron med sina gränser.

¹⁹ [*Sammanfattande summering:*] Och Herren (*Jahveh*) var med Juda och han drev ut invånarna i bergsbygden, men han kunde inte driva ut invånarna i dalen för de hade vagnar av järn.

[Hästekipagen var av trä, men med beslag och förstärkningar av järn.]

²⁰ Och de gav Hebron till Kaleb, som Mose hade talat, och de drev ut därifrån Anaks tre söner [4 Mos 14:24; 5 Mos 1:36; Jos 14:9-14].

Benjamin

²¹ Och jevusiterna som bodde i Jerusalem blev inte utdrivna av Benjamins söner utan jevusiterna bor med Benjamins söner i Jerusalem till denna dag.

Josef

[Berättelsen med Josefs stammar är uppdelad i sju sektioner, där den första (vers 22-26) och sista (vers 29) handlar om Efraims område. Däremellan beskrivs hur Manasse inte drev ut fienderna från fem städer (vers 27-28).]

²² Josefs hus gick upp mot Betel och Herren (*Jahveh*) var med dem.

²³ Och Josefs hus sände spejare att utforska Betel, och stadens namn var tidigare Loz.

²⁴ Och väktarna såg en man komma ut ur staden, och de sa till honom: "Visa oss, vi ber dig, ingången till staden så ska vi ge dig nåd (*omsorgsfull kärlek* – *hebr. chesed*)"

²⁵ Och han visade dem ingången till staden och de slog staden med svärdsegg, men de lät mannen och hans familj gå.

²⁶ Och mannen gick till hettiternas land och byggde en stad och gav den namnet Loz, som den heter än idag.

²⁷ Och Manasse drev inte ut invånarna från:

Beit-Shean och dess byar (*döttrar*),
Taanach och dess byar (*döttrar*)
invånarna i Dor och dess byar (*döttrar*),
Jibleam och dess byar (*döttrar*),
invånarna i Megiddo och dess byar (*döttrar*)

utan kanaanéerna var beslutna att bo i det landet.

²⁸ Och det hände när Israel hade vuxit sig starkt att de satte kanaanéerna till tvångsarbetare (*de blev skattskyldiga*), men de drev på inget sätt ut dem.

²⁹ Och Efraim drev inte ut kanaanéerna som bodde i Gezer [*stad halvvägs mellan Joppe och Jerusalem*], utan kanaanéerna bodde i Gezer bland dem.

Sebulon

³⁰ Sebulon (*hebr. Zevolun*) drev inte ut Kitrons invånare och inte Nahalols invånare, utan kanaanéerna bodde bland dem och blev tvångsarbetare (*skattskyldiga*).

Asher

[*Även här finns en uppställning med sju städer som inte intogs.*]

³¹ Asher drev inte ut

Akkos invånare,
och Sidons invånare [*Kanaans ättlingar från Tsidon, se 1 Mos 10:15*],
och Achlavs [*invånare*]

och Achzivs [*invånare*]
och Chelbas [*invånare*]
och Afiks [*invånare*]
och Rechovs [*invånare*],

³² utan Asher bodde bland kanaanéerna, landets invånare, för de drev inte ut dem.

Naftali

³³ Naftali drev inte ut invånarna från Beit-Shemesh och invånarna från Beit-Anat utan bodde bland kanaanéerna, landets invånare. Dock blev Beit-Shemesh och Beit-Anats invånare tvångsarbetare (*skattskyldiga*).

Dan

³⁴ Och amoréerna tvingade Dans söner till bergsbygden, för de ville inte låta dem komma ner till dalen [*Jos 19:47-48; Dom 18*].

³⁵ Och amoréerna var beslutna att bo i Harcheres i Ajalon [*ordagrant: "hjortarnas fält"*] och i Shaalvim [*ordagrant: "rävarnas plats"*], men Josefs hus hand segrade så att de blev tvångsarbetare (*skattskyldiga*).

³⁶ Och amoréernas gräns gick från hörnet av Akrahim [*hebreiska för "skorpion"*] från Sela [*söder om Döda havet; Edoms huvudstad, troligtvis nuvarande Petra*] och uppåt.

2

Samling vid Bochim

[Samlingen vid Gilgal (Dom 1:1-2) var entusiastisk och uppräknningen av de sju stammarna gick från segrar till allt större nederlag. Som en

parallell följer nu en sorgsen samling vid Bochim. Budbäraren här identifieras ibland med Gud själv, se 1 Mos 16:7; 2 Mos 14:19; 23:20. Den hebreiska frasen malach JHVH kan översättas "Herrens budbärare" eller "Herrens ängel". Den förekommer 19 ggr i denna bok och varianten malach ha-elohim (Guds budbärare/ängel) förekommer tre ggr (Dom 6:20; 13:6, 9). Profeter kallas ofta Herrens budbärare (2 Krön 36:15-16; Jes 42:19; 44:26; Hag 1:13; Mal 3:1). Att han sägs komma från Gilgal (och inte himlen) kan också tala för det. Samtidigt särskiljs profeten (Dom 6:8) från Herrens budbärare/ängel (Dom 6:11) i kapitel 6. Det är därför mest troligt att det är en himmelsk ängel, kanske samma som sändes ut under Moses tid, se 2 Mos 23:20-23; 33:2; 32:34.]

¹ Och Herrens (Jahvehs) budbärare (ängel) kom upp från Gilgal till Bochim. Och han sa: "Jag fick dig att dra upp ut ur Egypten och har fört dig till landet som jag lovade (gav min ed) till dina fäder och jag sa: 'Jag ska aldrig bryta mitt förbund med dig' [1 Mos 17:7; 2 Mos 6:4],

² och ni ska inte skära förbund med invånarna i detta land [2 Mos 23:32], ni ska bryta ner deras altaren [5 Mos 7:2], men ni har inte lyssnat på min röst. Vad är det ni har gjort?"

³ Och jag säger även: "Jag ska inte driva ut dem framför er, utan de ska vara sidor för er [finnas runt omkring er; ska tränga er och bli en snara; irritera som en törntagg i sidan] och deras gudar ska bli en fälla för er." [4 Mos 33:55; Jos 23:12-13]

⁴ Och det hände när Herrens (Jahvehs)

budbärare talade dessa ord till alla Israels söner att folket höjde sin röst och grät (*hebr. bacha*).

⁵ Och de gav den platsen namnet Bochim [*betyder: "de gråtande"*] och de offrade där till Herren (*Jahveh*). [*Bochim är inte identifierad, men bör ligga i närheten av Jeriko men på högre höjd, se vers 1.*]

Israels upprepade mönster av förfall (2:6-3:6)

En bra start

⁶ När nu Josua hade sänt iväg folket, gick Israels söner var och en till sin arvedel för att besätta landet.

⁷ Och folket tjänade Herren (*Jahveh*) så länge Josua levde (*alla Josuas dagar*) och alla dagar som de äldste överlevde Josua, de som hade sett Herrens (*Jahvehs*) alla stora gärningar som han hade gjort för Israel.

⁸ Och Josua, Nuns son, Herrens (*Jahvehs*) tjänare, dog 110 år gammal. [*Josua var i 60-årsåldern vid intåget i Kanaans land, se Jos 1:1; 14:7; 4 Mos 32:11-13. Frasen "Herrens tjänare" användes först om Mose, se 5 Mos 34:5.*]

⁹ Och de begravde honom på gränsen till hans arv i Timnat-Cheres [*även kallat Timnat Serah, se Jos 19:50; 24:30*] i Efraims bergsbygd, på norra sidan av berget Gaash.

Nästa generations synd

¹⁰ Och även hela den generationen samlades till sina fäder [*hade dött*] och det uppstod en ny generation efter dem som inte kände (*var intimt förtrogna med*) Herren (*Jahveh*) eller hans gärningar som han hade gjort för Israel.

¹¹ Och Israels söner gjorde det som var ont i Herrens (*Jahvehs*) ögon och tjänade baalerna. [*Baal var den kanaaneiska huvudguden, men hade också många lokala varianter.*]

¹² Och de övergav Herren (*Jahveh*), sina fäders Gud (*Elohim*), som fört dem ut från Egyptens land och följde andra gudar, folkets gudar som var runt omkring dem, och tillbad dem och de provocerade (*förtörnade*) Herren (*Jahveh*).

¹³ Och de övergav Herren (*Jahveh*) och tjänade Baal och aseran.

¹⁴ Och Herrens (*Jahvehs*) vrede upptändes mot Israel och han gav dem i händerna på förgörarna som förgjorde dem, och han gav dem i händerna på deras fiender runtomkring, så att de inte längre kunde stå emot sina fiender.

[*Frasen "gjorde det som var ont i Herrens ögon" i vers 11 återkommer sex gånger till, se Dom 3:7, 12; 4:1; 6:1; 10:6; 13:1.*]

Dom

¹⁵ Överallt dit de gick var Herrens (*Jahvehs*) hand emot dem för ont, så som Herren (*Jahveh*) hade sagt och som Herren (*Jahveh*) hade lovat (*gett sin ed*) till dem och de var mycket pressade (*i stort trångmål, ångest*).

Guds nådefulla ingripande

¹⁶ [*Detta är den centrala versen i detta stycke:*]
Herren (*Jahveh*) reste då upp domare som räddade dem ur handen på dem som förgjorde dem.

Nästa generation – ännu värre synd

[Detta stycke hör ihop med vers 10-13. Kommande generationer går djupare i syndens destruktiva nedåtgående spiral, se även Rom 1:21-32.]

¹⁷ Ändå lyssnade de inte på sina domare, utan gick istället iväg efter andra gudar och tillbad dem. De var snabba att vika av från den väg som deras fäder vandrat. De *[deras fäder]* lyssnade till Herrens (*Jahvehs*) budord (*tydliga befallningar* – hebr. *mitsvah*), men de gjorde det inte.

¹⁸ Och när Herren (*Jahveh*) reste upp domare åt dem, då var Herren (*Jahveh*) med domarna och räddade dem ur handen på deras fiender, domarnas alla dagar, för det rörde Herren (*Jahveh*) till medlidande när de jämrade sig på grund av dem som plågade dem och förtryckte dem.

¹⁹ Men det hände när en domare dog, att de *[den nästa generationen]* vände tillbaka och handlade mer fördärvligt (*korrupt*) än sina fäder. De följde andra gudar och tjänade dem och tillbad dem. De gav inte upp sitt sätt eller sina omedgörliga (*hårda, envisa, styvnackade*) vägar.

Dom – ännu värre straff

²⁰ Så Herrens (*Jahvehs*) vrede upptändes mot Israel och han sa: "Eftersom detta folk har övergett mitt förbund som jag befälde deras fäder och inte har lyssnat till min röst,

²¹ ska inte heller jag driva ut någon av de folkslag (*nationer*) som Josua lämnade när han dog,

²² för att jag genom dem ska pröva Israel, om de ska hålla (*vakta, skydda, bevara*) Herrens (*Jahvehs*) vägar och vandra på dem som deras fäder höll (*vaktade, skyddade, bevarade*) dem, eller inte.”

²³ Så Herren (*Jahveh*) lämnade dessa folkslag (*nationer*) utan att driva ut dem med hast och han gav dem inte i Josuas hand.

3

¹ Dessa är folkslagen (*nationerna*) som Herren (*Jahveh*) lämnade [*tillät vara obesegrade*] för att pröva Israel genom dem – alla de som inte kände till alla krig med Kanaan,

² bara så att [*alla nya*] generationerna av Israels söner skulle veta och lära sig strida, åtminstone de som tidigare inte visste något om det:

³ De fem filisteiska furstarna [*för städerna Gaza, Ashkelon, Ashdod vid Medelhavskusten och Ekron och Gat lite längre in från kustremsan, se Jos 13:3*],

och alla kanaanéer [*generell term för folkslagen i landet*]

och sidonierna [*folk från Fenikien, med städerna Tyros och Sidon, se Dom 1:31; 1 Mos 10:15*]

och hivéerna [*1 Mos 34:2*] som bodde i Libanons berg

från berget Baal-Hermon [*Jos 11:17*] till Lebo Chamat [*hebr. lebo betyder ”ingång” och kan också syfta på Chamats bergspass; troligtvis staden Labweh i norra Libanon vid Orontesflodens källor*].

[Filistéerna är en beteckning på de sjöfolk som på 1200-talet f.Kr. kom från de grekiska öarna (främst Kreta, se 1 Mos 10:13-14; 4 Mos 24:24; Jer 47:4; Amos 9:7). Dessa fem städer/riken (kallas ibland filistéernas pentapolis, från grekiska ordet för fem och stad, jfr de tio städerna som kallas dekapolis i NT, se Matt 4:25) hade ett gemensamt stadsförbund och var Israels fiende, se 1 Sam 6:16-18.]

⁴ De var där för att pröva Israel genom dem för att veta om de lyssnar till Herrens (*Jahvehs*) befallningar (*de tydliga budorden* – hebr. *mitzvot*) som han befallt (*hebr. tsavah*) deras fäder genom Moses hand.

Sammanfattning

⁵ Och Israels söner bodde bland kanaanéerna – hettiterna och amoréerna och perisséerna och hivéerna och jevusiterna,

⁶ och de tog deras döttrar till hustrur och gav sina egna döttrar till deras söner och tjänade deras gudar. *[Jämfört med uppräknings i 5 Mos 7:1 nämns inte girgasiterna. Mose hade tydligt varnat att inte ingå förbund med dessa folk, se 5 Mos 7:2-5.]*

Huvudinnehåll (3:7-16:31)

[Domarboken går i kronologisk ordning igenom de tolv domarna som verkade under denna tidsperiod. Här i Domarboken skapas sju sektioner. Sju ledare (de mest framträdande) beskrivs i detalj, medan de övriga fem bara omnämns i förbifarten. Gideon är den fjärde (av de sju som

beskrivs utförligt) vilket gör att i det kiastiska mönstret är han den centrala domaren. Här finns också hans son beskriven, som inte var domare, utan kung, se Dom 9:6. Varje hebreiskt namn har också en betydelse. Gideon betyder t.ex. genombrott.

1. Otniel – Guds lejon (Dom 3:7-11)
2. Ehud – enhet (Dom 3:12-30)
3. Shamgar – svärd (Dom 3:31)
4. Deborah – bi och fackla/ljus (Dom 4:1-5:3)
5. Gideon – genombrott (Dom 6:1-8:32)
– Gideons son Avimelech – kungens far (Dom 8:33-9:57)
6. Tola – mask/karmosinröd (Dom 10:1-2)
7. Jair – han ger ljus (Dom 10:3-4)
8. Jefta – han öppnar (Dom 10:6-12:7)
9. Ivtsan – deras vithet (Dom 12:8-10)
10. Elon – ek/mäktig (Dom 12:11-12)
11. Abdon – slaveri/förtryck (Dom 12:13-15)
12. Simson – som solen (Dom 13:1-16:31)

Varje sektion följer ett liknande mönster med inledande förtryck, Herrens ingripande och därefter upphör förtrycket.]

Otniel – den första domaren

Inledande förtryck

⁷ Och Israels söner gjorde det som var ont i Herrens (*Jahvehs*) ögon och glömde Herren sin Gud (*Jahveh Elohim*) och tjänade baalerna och aserorna.

⁸ Därför upptändes Herrens (*Jahvehs*) vrede mot Israel och han gav dem i Aram-Naharaims

kung Koshan-Rishataims hand, och Israels söner tjänade Koshan-Rishataim i 8 år.

Herrens ingripande

⁹ Och när Israels söner ropade till Herren (*Jahveh*) reste Herren (*Jahveh*) upp en frälsare (*räddare*) åt Israels söner som räddade dem – Otniel [*Guds lejon*], Kenaz son, Kalebs yngre bror.

Slut på förtrycket

¹⁰ Och Herrens (*Jahvehs*) Ande kom över honom och han dömde Israel, och han gick ut i strid och Herren (*Jahveh*) gav Arams kung Koshan-Rishataim i hans hand och hans hand segrade mot Koshan-Rishataim.

¹¹ Och landet hade ro i 40 år. Sedan dog Otniel, Kenaz son.

[Frasen "Herrens Ande kom över honom" i vers 10 återkommer ytterligare fyra gånger i boken, se Dom 6:34; 11:29; 14:19; 15:14. I GT kommer Anden över människor för att få kraft att utföra Guds uppdrag. Uttrycket återkommer även om kungar, se 1 Sam 11:6; 16:13-14]

Ehud – den andra domaren

Inledande förtryck

¹² Och Israels söner gjorde igen det som var ont i Herrens (*Jahvehs*) ögon, och Herren (*Jahveh*) styrkte Eglon [*betyder: "lik en kalv" och liknar också ordet för rund/rundad*], Moabs kung, mot Israel, eftersom de hade gjort det som var ont i Herrens (*Jahvehs*) ögon.

[Moabiterna nämns inte bland folken som Herren hade låtit finnas kvar för att pröva israeliterna, se vers 3-6. Moabiterna härstammar från Lots äldsta dotter som hade ett incestförhållande med sin far efter att han "ätit och druckit", se 1 Mos 19:30-38. Namnet Eglon betyder "lik en kalv" på hebreiska, och är snarlikt ordet agol som betyder rund eller rundad. Ingen israelit kunde undgå att lägga märke till den karikatyriska beskrivningen av Eglon som blir en clownliknande figur. I vers 17 används det hebreiska bari, som beskriver fet gödboskap, och här med en förstärkning som beskriver honom som "enormt fet". Varje gång hans namn förekommer i vers 12-17 beskrivs han som "Moabs kung", men efter vers 20 undviker författaren den titeln. Denne man var "någon" under de 18 år han regerade, men reduceras sedan till en namnlös "han" som dör en förnedrande död.]

¹³ Han *[Eglon]* samlade till sig Ammons och Amaleks söner och han gick och slog Israel och de besatte Palmstaden *[Jeriko]*, se 5 Mos 34:3].

¹⁴ Och Israels söner tjänade Eglon, Moabs kung, i 18 år.

Herrens ingripande

¹⁵ Men när Israels söner ropade till Herren (*Jahveh*) reste Herren (*Jahveh*) upp en frälsare (*räddare*), Ehud, Geras son, Benjamins son, en vänsterhänt man, och Israels söner sände en gåva med honom till Eglon, Moabs kung.

[Namnet Benjamin betyder ordagrant "högra handens son". Författaren noterar att Ehud var vänsterhänt, en egenskap som skulle visa sig avgörande för utgången i denna berättelse, se vers 16 och 21. Benjaminerna var kända för sin skicklighet att använda slungor med sin vänstra hand (Dom 20:16).]

¹⁶ Och Ehud gjorde ett tveeggat svärd för honom *[sig själv eller för Eglon]*, en aln långt *[45 cm]*, och han fäste det under sina kläder på sin högra sida. *[Eftersom de flesta var högerhänta, såg det ut som om Ehud var obehäpnad eftersom han inte hade vapnet på sin vänstra sida. Vapnet behövde vara tillräckligt långt för att kunna döda Eglon, som var en stor man, och tillräckligt nätt för att kunna gömmas under kläderna.]*

¹⁷ Och han erbjöd gåvan till Eglon, Moabs kung. Eglon var en mycket välgödd *(ordagrant "fet/stor överflöd/mer/mycket" – hebr. bari meód)* man. *[Samma uttryck används om de sju feta korna i Josefs dröm, se 1 Mos 41:1-4.]*

Ehud lämnar palatset – sedan han gett Eglon gåvan

¹⁸ När han avslutat överlämnandet av gåvan skickade han ut folket som burit gåvan.

¹⁹ Men själv vände han tillbaka från stenbilderna *(de ingraverade bilderna)* *[stenstod eller ingraverad text på en sten; markerade kanske gränsen mellan Efraim/Benjamin, eller syftar på de tolv stenarna som Josua satte upp, se Jos 4:19-20]* som

var i Gilgal och sa: "Jag har ett hemligt ärende till dig, o kung".

Och han sa: "Var tysta!" Och alla som stod hos honom gick ut från honom.

Herren ger seger

²⁰ Ehud kom då till honom och han satt för sig själv, ensam i sitt svala övre rum. Och Ehud sa: "Jag har ett ord (*budskap; en sak, något – hebr. davar*) från Gud (*Elohim*) till dig" Och han reste sig från sin stol.

²¹ Och Ehud drog fram sin vänstra hand och tog svärdet från sin högra höft och drev in det i hans buk.

²² Även skaftet följde med in efter bladet och fettets omslöt bladet, för han drog inte ut svärdet från hans buk, och avföring kom ut.

Ehud lämnar palatset – sedan han dödat Eglon

²³ Sedan gick Ehud ut genom balkongen (*hebr. misderon; ordet kommer från ceder och kan antyda "rummet över takbjälkarna"*) och stängde dörrarna till det övre rummet om honom och låste dem.

²⁴ När han hade gått kom hans tjänare och de såg och se, dörrarna till det övre rummet var låsta och de sa: "Han är säkert på toaletten (*ordagrant: "täcker sina fötter", dvs. med sin mantel*) i det inre (*privata*) svala övre rummet". [*Tjänarna kände också säkert lukten, och ville inte störa. Se även 1 Sam 24:4 där samma uttryck används av Saul.*]

²⁵ Och de väntade tills de skämdes, men se, han öppnade inte dörrarna till det övre rummet.

Därför tog de nycklarna och öppnade, och se, deras herre hade fallit ner död på golvet (*marken*).

²⁶ Och Ehud flydde medan de dröjde kvar och hade passerat förbi stenbilderna [*se vers 19*] och flydde till Seira. [*Troligtvis ett skogsområde i sydöstra Efraims bergsbygd, där det var lätt att gömma sig.*]

Ehuds andra tur ner till Jeriko

²⁷ Och det skedde, när han kommit [*hem*], att han blåste i en shofar i Efraims berg [*för att samla dem till strid*]. Då kom Israels söner ner med honom från bergsbygden, och han var framför dem [*Ehud tog täten*].

²⁸ Och han sa till dem: "Följ efter mig för Herren (*Jahveh*) har gett era fiender moabiterna i er hand."

Slut på förtrycket

Och de gick ner efter honom och tog Jordans vadställen [*strax norr om Döda havet*] mot (*mitt emot*) moabiterna, och tillät ingen att gå över. [*Vadställena vid Jordanfloden var en strategisk position att besitta, se även Jos 2:7. Detta hindrade moabiternas styrka väster om Jordan att få förstärkning, och hindrade också deras reträtt. Liknande strategi används i Dom 12:5-6 när Jefta strider mot efraimiterna och i Ramses II:s beskrivning av striden om Kadesh mot hettiterna 1285 f.Kr.*]

²⁹ Och de slog i Moab vid den tiden omkring 10 000 män, varje frisk man och varje stridsman, inte en enda man flydde (*lyckades fly*).

³⁰ Moab kuvades den dagen under Israels hand och landet hade ro i 40 år.

Shamgar

³¹ Efter honom kom Shamgar, Anats son, som slog 600 filisteiska män med en oxpik. Även han räddade Israel.

4

Deborah – den tredje domaren

Inledande förtryck

¹ Och Israels söner gjorde åter det som var ont i Herrens (*Jahvehs*) ögon när Ehud var död.

² Och Herren (*Jahveh*) gav dem i Kanaans kung Javins hand, som regerade i Chatsor [*i övre Galileen, norr om Galileiska sjön*]. Härförare för hans armé var Sisera som bodde i Charoshet-Hagojim (*"hednafolkens skogsland"*).

[Namnet Sisera återfinns inte i Mellanöstern vilket gör att det kan härstamma från staden Sassari i Sardinien. Han kan ha varit del av det sjöfolk som kom från de grekiska öarna (Jer 47:4). Rent betydelsemässigt är namnet sammansatt av häst (hebr. sus) och att se (hebr. raa) vilket ger betydelsen av någon som är snabb och ser.]

Charoshet betyder "skogsland" och ha-gojim är "hedningarna". Det sammansatta namnet Charoshet-Hagojim kan vara en stad eller det område som låg under Siseras kontroll. Inga arkeologiska fynd har ännu hittats som knyter någon plats till detta namn. Det kan tala för att namnet syftar på ett skogsområde, då troligtvis

kring bergskedjan Karmel i västra Jezereldalen. Bäckan Kishon, som rinner genom Jezereldalen och mynnar ut i dagens Haifa, nämns i samband med namnet, se vers 13.]

³ Och Israels söner ropade till Herren (*Jahveh*), för han [*Javin*] hade 900 vagnar av järn [*under hans befälhavare Siseras ledning*] och i 20 år förtryckte han Israels söner kraftfullt.

Herrens ingripande

⁴ Och Deborah [*hebr. Devorah – betyder "bi"*],
en kvinna [*hebr. isha – en kvinnlig*]
profetissa,
en kvinna [*hebr. eshet – kvinna av/med*]
facklor [*hebr. lappidot – "en eldig kvinna"*].

Hon dömde (*hon var en domare i*) Israel vid den här tiden.

[De första fem orden är alla i feminin form och bildar en kiasm där det centrala ordet "profetissa" betonas genom att det ramas in av ordet kvinna på var sin sida. Den yttre ramen, det första och det sista ordet, är namnet Deborah resp. hebr. lappidot, som betyder facklor och ljus. En tolkning är att Lappidot är Deborahs man, men till skillnad från t.ex. Huldahs man Shallum (som omnämns som Tikvas son, dvs. i maskulin form, se 2 Kung 22:14) är ändelsen i lappidot i feminin plural. Att detta ändå tolkats som ett mansnamn är inte så konstigt – av de 98 ggr formen eshet (en kvinna av/med) används i GT är det flesta i just betydelsen någons man.]

Dock finns det 10 undantag som t.ex. i 5 Mos 21:11 där eshet jafat-toar beskriver en egenskap hos kvinnan: "en vacker kvinna". Detta gör att uttrycket här i Domarboken eshet lappidot kan uttryckas som att Deborah var en "lappidot-kvinna" – en facklornas kvinna! Denna tolkning är varken ovanlig eller osannolik. Enligt en tidig judisk tradition tillverkade och förberedde hon ljusen till tabernaklet i Shilo.

Kiasmens form gör det också troligt att uttrycket är en beskrivning av Deborahs personlighet. Det är intressant att notera att i den berättelse som följer så är det Deborah som sänder Barak (som betyder blix), se vers 6, 14. Hon är facklan som antänder blixten. Enligt en annan judisk tradition är Barak också hennes man. Det finns också en språklig koppling till Gideon och Simson som senare i boken just använder facklor för att besegra fienden (totalt fem gånger används ordet – fyra ggr i den maskulina pluralformen lappidim, se Dom 7:16, 20; 15:4-5, och centralt maskulin singular lappid i Dom 15:4). Den dubbla rollen som Deborah har som profetissa och domare blir tydlig i hur hon var som ett bi och en fackla för israeliterna. På samma sätt som bin svärmar kring drottningen som bygger kolonin (Ords 14:2), följer folket profetissan som leder dem. Ett bi samlar in pollen och producerar söt honung, men kan också stinga inkräktare. Devorah är den feminina formen av hebreiskans davar – vilket betyder "ord". Härigenom kopplas också hennes namn

ihop med Guds ord, som är ett ljus och en lykta (Ps 119:105).]

⁵ Hon satt under Deborahs palmträd (*dadelpalm* – hebr. *tomer*) mellan Rama [*betyder: "höjd"*] och Betel [*betyder: "Guds hus"*] i Efraims bergsbygd [*1-2 mil norr om Jerusalem*], och Israels söner kom upp till henne för juridiska beslut.

[Deborahs dubbla roll som profetissa och domare återkommer språkligt i att saker beskrivs i två. Texten nämner två höjder: Rama (profeten, domaren och prästen Samuels födelseplats) och Betel (där Jakob brottades med Gud). Efraim betyder "dubbelt fruktsam" och ordet för dadelpalm tomer delar rot med Tamar som födde tvillingar till Juda (1 Mos 38:27-30).]

⁶ Och hon sände efter och kallade på Barak, Avinoams son från Kedesh-Naftali, och sa till honom [*detta är det första av tre tal till Barak som Deborah ger*]: "Har inte Herren, Israels Gud (*Jahveh Elohim*), befallt och sagt: Gå och dra ut mot berget Tavor och ta med dig 10 000 män från Naftalis söner och från Sebulons söner? [*Det finns ett Kedesh nordväst om Chatsor och norr om Hulasjön (Jos 20:7). Det troligaste här är ändå Kirbet-Kedesh på västra sidan av Galileiska sjön, strax söder om nuvarande Tiberias.*]

⁷ För jag ska dra ut med dig till bäcken Kishon. Sisera, härföraren över Javins armé med hans vagnar och hans skaror, honom ska jag ge i din hand."

⁸ Och Barak sa till henne: "Om du går upp med mig då ska jag gå, men om du inte går med mig går inte jag heller."

⁹ Och hon sa [*hennes andra tal*]: "Jag ska verkligen gå med dig, trots detta ska resan som du ska företa dig inte bli till din ära, för Herren (*Jahveh*) ska ge Sisera i en kvinnas hand."

Truppen samlas – går upp

Och Deborah steg upp och gick med Barak till Kedesh.

¹⁰ Och Barak kallade samman Sebulon och Naf-tali till Kedesh, och de gick upp 10 000 män till fots och Deborah gick upp med honom.

¹¹ Chever, keniten, hade isolerat sig från ken-iterna, från Chovavs söner, Moses svärfar, och han slog ner sitt tält så långt bort som Elon-Betsananim, som ligger vid Kedesh.

¹² Och de berättade för Sisera att Barak, Avinoams son, hade gått upp till berget Tavor.

¹³ Och Sisera samlade ihop alla sina vagnar, 900 vagnar av järn, och allt sitt folk som var med honom från Charoshet-Hagojim ("*hednafolkens skogsland*") till Kishons bäck [*som rinner genom Jezerelslätten och mynnar ut i dagens Haifa*].

Herren ger seger

¹⁴ Och Deborah sa till Barak [*tredje talet*]: "Upp! Detta är dagen som Herren (*Jahveh*) har utlämnat Sisera i din hand, har inte Herren (*Jahveh*) gått ut framför dig?"

Truppen flyr

15 Och Herren (*Jahveh*) sände förvirring (*orsakade panik, tumult – hebr. hamam*) över Sisera och alla hans vagnar och hela hans armé med svärdseggen framför Barak, och Sisera steg ner från sin vagn och flydde till fots. *[Detta är en nyckelvers, det var inte de 10 000 israeliterna som fick hela Siseras armé på flykt, utan Guds ingripande, jfr 2 Mos 14:24.]*

16 Men Barak jagade efter vagnarna och efter hela armén till Charoshet-Hagojim (*"hednafolkens skogsland"*) och hela Siseras armé föll för svärdsegg, inte en enda man lämnades kvar (*överlevde*).

Deborahs förutsägelse blir sann

17 Sisera flydde dock till fots till Jael's tält, Chevers hustru, keniten, för det rådde fred mellan Javin, Chatsors kung och Chevers hus, keniten.

18 Och Jael gick ut och mötte Sisera och sa till honom: "Kom in, min herre, kom in till mig, frukta inte." Och han gick in till henne i hennes tält och hon täckte honom med en filt.

19 Och han sa till henne: "Ge mig, jag ber dig, lite vatten att dricka för jag är törstig." Och hon öppnade ett mjölkkrus och gav honom att dricka och täckte över honom.

20 Och han sa till henne: "Stå i tältöppningen *[och håll vakt]*. Om någon kommer och frågar dig om det finns någon man här, så svara nej."

21 Sedan tog Chevers hustru Jael en tältpinne och tog en hammare i sin hand och gick sakta till honom och slog tältpinnen genom hans tinning och genomborrade honom ner till marken, för

han låg i djup sömn. Så blev han medvetlös och dog.

²² Och se, medan Barak jagade Sisera kom Jael ut och mötte honom, och sa till honom: "Kom och jag ska visa dig mannen som du söker." Och han kom till henne, och se, Sisera låg död och tältpinnen satt (*kvar*) i hans tinning.

Slut på förtrycket

²³ Så underkuvade Gud (*Elohim*) den dagen Javin, Kanaans kung, inför Israels söner.

²⁴ Och Israels söners hand segrade mer och mer mot Javin, Kanaans kung, till dess de ödelagt Javin, Kanaans kung.

5

Deborahs sång

[Deborahs sång bryter mönstret med berättelser och blir ett avbrott. På samma sätt som tidigare har landet fått ro från svärdet i 40 år (Dom 3:11, 29), så blir det även efter att Gud har rest upp Deborah som domare, se vers 31. Kapitlet inleds med att Deborah och Barak nämns tillsammans. Att Deborah nämns först och verbet sjöng (hebr. va-tashar) är i feminin form, visar att det var Deborah som hade den ledande rollen i denna sång och Barak var med. Segersånger var inte ovanligt, se 2 Mos 15:1-18. Det finns även flera utombibliska exempel som Tukulti-Ninurtas episka dikter (från 1200-talet f.Kr. i Assyrien) som handlar om hans segrar över Kashtiliash IV, den kassitiska kungen av Babylonien.]

¹ Då sjöng Deborah och Barak, Avinoams son, denna sång:

² När ledarna (*hebr. parot*) låter håret växa (*hebr. parot*) [*blir en nasir; tar sitt ledarskap på allvar*] i Israel,

när folket offerar sig frivilligt

– välsigna Herren (*Jahveh*).

[Upprepningen av hebreiska ordet parot förstärker, och kan översättas "när ledarna i Israel tar upp sitt ledarskap", dvs. tar sitt ledarskap på allvar, eller syfta på dem som låter håret växa, vilket betyder att de väljer att gå in i en period som nasir. Det senare är ett frivilligt offer, vilket passar bra in i sammanhanget i resten av meningen. Samtidigt är det ett dubbelt budskap här som handlar både om ett ansvarstagande ledarskap och att de blir, eller uppträder i likhet med, nasirer. Det vill säga att de verkligen både frivilligt och seriöst går in i det som Gud vill.]

³ Lyssna, ni kungar [*israel hade ingen kung ännu, så detta riktar sig till hedniska nationer, se Ps 2:2*],
ge ert öra, ni furstar,

jag – till Herren (*Jahveh*);

jag ska sjunga (*hebr. shir*),

jag ska spela (*slå an strängar – hebr. zamar*)
till Herren (*Jahveh*), Israels Gud (*Elohim*).

[Sista delen av versen formar en kiasm som ramas in av Herren och centralt står verben sjunga och spela. Hebr. zamar används ofta med anknytning till stränginstrument, se Ps 33:2; 147:7. Miriam använde tamburin, se 2 Mos 15:20.]

⁴ Herre (*Jahveh*), när du drar ut från Seir,
när du marscherar ut från Edoms fält, bävar
jorden,
himlarna dryper,

även molnen dryper vatten.

⁵ Bergen darrar av Herrens (*Jahvehs*) närvaro,
liksom Sinai av Herrens (*Jahvehs*) närvaro,
Israels Gud (*Jahveh Elohim*).

[Här jämförs striden med hur Herren mötte Mose på Sinai efter uttåget ur Egypten.]

⁶ I Shamgars dagar, Anats son,
i Jaels dagar tystnar stigarna *[karavanerna är borta]*

och de som vandrar måste gå slingriga
omvägar.

⁷ Furstarna tystnar i Israel,
de tystnar till dess du står upp, Deborah,
då du står upp, en moder i Israel.

⁸ De valde nya gudar,
då blev det krig i portarna *[fienden kom ända till våra städer]*.

Fanns där en sköld eller ett spjut
att se bland 40 000 i Israel?

⁹ Mitt hjärta är vänt till Israels ledare,
som villigt offrar sig själva bland folket.

Välsigna Herren (*Jahveh*).

¹⁰ Ni som rider på vita åsnor,
ni som sitter i dyrbara kläder
och ni som vandrar på vägarna, berätta om
det.

¹¹ Högre än bågskyttens röst, [*hörs det*] mellan
vattentrågen,
där ska de öva Herrens (*Jahvehs*) rättfärdiga
gärningar,
de rättfärdiga gärningarna med hans ledare i
Israel.

Sedan går Herrens (*Jahvehs*) folk ner till portarna.

[Kiasm med Deborahs namn centralt i första strofen och Barak ramar in den andra:]

¹² Vakna upp (*triumfera*),
vakna upp (*triumfera*)
Deborah,
vakna upp,
vakna upp – tala (*sjung*) en sång!

Stå upp Barak
och led dina fångar i fångenskap,
du Avinoams son [*vilket är Barak, se vers 1*].

¹³ Sedan lät han kvarlevan råda
över de förnäma [*Israel*],
Herren (*Jahveh*) lät mig råda
över stridsmännen (*män i sina bästa år – fulla
av egen styrka och kraft*).

¹⁴ Ut från Efraim kom de vars rötter är i Amalek,
efter dig Benjamin bland ditt folk,

ut från Machir kom furstar ner och ut från
Sebulon
de som hanterade härskarstaven.

*[Det finns inga biologiska rötter mellan Amalek
och Efraim, detta syftar på att Josua besegrade
Amalek. Josua är efraimit och Amalek den
första fienden som stred mot Israel i Refidim efter
uttåget.]*

15 Och Isaskars furstar var med Deborah,
som Isaskar så var Barak,
in i dalen rusade han fram på sina fötter.
Bland Rubens skaror
var det stor beslutsamhet i hjärtat.

16 Varför sitter du bland fårfallorna
för att lyssna på flöjtspelet för hjordarna?
Bland Rubens skaror
utforskar (*rannsakar*) man hjärtat mycket.

17 Gilead hade sin hemvist på andra sidan Jordan,
och Dan, varför uppehåller han sig med skep-
pen?

Asher bor vid havets strand
och har sin hemvist vid dess bukt.

*[Asher har sitt område runt Haifabukten och
norrut utefter kusten upp mot Libanon.]*

18 Sebulon är ett folk som riskerar sina liv ända
in i döden,
och Naftali på fältets höga höjder.

19 Kungarna kommer, de strider,
sedan strider Kanaans kungar,
i Taanach vid Megiddos vatten,
de har ingen vinning av silver.

- 20 De strider från himlarna, stjärnorna
från deras vägar strider mot Sisera.
- 21 Kishons bäck sveper bort dem,
den gamla bäcken, bäcken Kishon.
Min själ, trampa ned med styrka.
- 22 Sedan stampar hästhovarna avsiktligt i dans,
de dansar för de mäktiga.
- 23 "Förbanna Meroz", säger Herrens (*Jahvehs*)
ängel (*budbärare*),
"ja, förbanna dess invånare
eftersom de inte kom Herren (*Jahveh*) till hjälp,
Herren (*Jahveh*) till hjälp mot de mäktiga."

*[Meroz kan vara ett uttryck för en ond andemakt,
eller namnet på en stjärna. "Förbanna den som
är emot oss" är andemeningen i detta uttryck.]*

- 24 Välsignad över (*mer än*) kvinnor ska Jael vara,
Chevers hustru, keniten,
över (*mer än*) kvinnorna i tältet
ska hon vara välsignad.
- 25 Han bad om vatten – hon gav honom mjölk;
hon tog fram smör (*ost*) i högtidsskålen.

*[Högtidsskålen här är en segerpokal som
härföraren eller kungen brukade använda när de
firade segern efter en strid.]*

- 26 Hon satte sin hand till tältpluggen
och sin högra hand till hantverkarens ham-
mare,
och med hammaren slog hon Sisera, hon slog
genom hans huvud,

ja, hon genomborrade och slog genom hans tinning.

27 Mellan hennes fötter sjönk han ihop,
han föll,
han låg,
mellan hennes fötter
sjönk han,
han föll,
där han sjönk,
där föll han ner död.

[Versen formar en dubbel kiasm med parallelism!]

28 Genom fönstret såg hon ut och kikade, Siseras mor,
genom gallret:

"Varför är hans vagn så sen att komma?

Varför dröjer stegen *[ljudet av hästarnas ho-
var]* från hans vagn?"

29 Hennes klokaste hovdamer svarar henne,
hon återger svaret (*ordet*) för sig själv:

30 "De har säkert funnit byte, och nu delar de bytet.

Ett sköte (*moderliv*), två sköten till varje stridsman,

till Sisera ett byte med färgade kläder, ett byte med färgade, broderade kläder,

två färgade broderade klädnader till nacken på varje plundrare."

[Sexuella övergrepp var inte ovanligt i krig, men Siseras mors objektifierande, nästan vulgära uttryck, står ut och chockar läsaren.]

³¹ Så må alla dina fiender förgås, Herre (*Jahveh*),
men de som älskar honom ska vara som solen
när den går fram i sin makt.

Och landet hade ro i 40 år.

6

Gideon – den fjärde domaren

Avfall

¹ Och Israels söner gjorde det som var ont i Herrens (*Jahvehs*) ögon, och Herren (*Jahveh*) gav dem i midjaniternas händer i sju år.

² Och midjaniternas hand segrade mot Israel och på grund av midjaniterna gjorde sig Israels söner hålor i bergen och grottorna och bergfästningarna [*naturliga bergfästen och klippor – hebr. masad; samma ord som den kända antika fästningen Masada i Negevöknen*].

³ Varje gång israeliterna hade sått [*sin säd på hösten*], kom [*år efter år i sju års tid*] midjaniterna och amalekiterna och österns söner upp mot dem,

⁴ och de slog läger mitt emot dem och förstörde (*fördärvade*) markens gröda, ända till Gaza [*i väst*], och lämnade inget ätbart i Israel, varken får, oxar eller åsnor.

⁵ För de kom in med sin boskap och sina tält och de kom som gräshoppor i stora skaror – både de och deras kameler var omöjliga att räkna – och de kom in i landet för att förstöra det.

⁶ Och Israel blev mycket små (*utarmade, fatiga; ordagrant: förda mycket lågt ner*) [*helt modlösa*] på grund av Midjan, och Israels söner ropade till Herren (*Jahveh*).

[Midjaniterna, tillsammans med amalekiterna och andra folk från öst (vers 3) ägnade sig inte primärt åt att strida, som tidigare fiender, istället stal och skövlade de landet. Den första attacken mot Israel kom just från amalekiterna. Då hade man inte ens kommit in i landet utan var fortfarande på vandring. Amalekiterna använde sig av kameler och var specialiserade att göra överraskningsattacker där man kom och plundrade och rövade, se 2 Mos 17:8; 5 Mos 25:17-18.]

⁷ Och det hände när Israels söner ropade till Herren (*Jahveh*) på grund av midjaniterna [*som tog deras spannmål*]

⁸ att Herren (*Jahveh*) sände en man (*hebr. ish*), en profet (*hebr. navi*), till dem.

[Han nämns inte vid namn, men är den första manliga profeten efter Mose, efter honom kommer Samuel. Formuleringen följer samma mönster som Deborah, som presenteras som isha neviah (en kvinna, en profetissa), se Dom 4:4. Enligt judisk tradition är det prästen Pinchas (barnbarn till Aron och son till Elazar) som syftas på, se Dom 20:28.]

Han sa: "Så säger Herren, Israels Gud [*och påminner dem om vem Gud är, hur de lämnat*

honom och börjat tillbe avgudar i stället]:

Det var jag som förde er ut ur Egypten,
förde er ut ur slavhuset (*slaveriet*).

⁹ Jag räddade er från Egyptens hand,
och från alla andra förtryckares hand.
Jag drev undan dem för er,
och gav er deras land.

¹⁰ Jag sa till er: Jag är Herren (*Jahveh*) er Gud (*Elohim*),
ni ska inte tillbe (*vörda, frukta*) amoréernas
gudar i vars land ni bor,
men ni lyssnade inte på mig.”

[Israeliterna hade börjat tillbe fertilitetsguden Baal, och hans älskarinna Asherah. Genom att offra sina förstfödda söner i eld och genom sexuella riter trodde man att man kunde väcka upp Baal så han gav goda skördar.]

Gideon får besök

[Temat med rädsla/fruktan genomsyrar hela berättelsen om Gideon. Skräcken som avspeglar sig i denna berättelse är en normal mänsklig rädsla som kan uppstå inför det okända eller när man har en utmaning framför sig. Men den måste övervinnas.]

¹¹ Herrens ängel kom till Ofra [*på Jisreelslätten*] och satte sig under terebinten som tillhörde aviesriten Joash. Gideon, hans son, höll just på att tröska vete i vinpressen för att gömma det

från midjaniternas ansikte (så att de inte skulle se eller komma åt det).

[En allmänt accepterad uppfattning är att Herrens ängel är Jesus preinkarnerad, dvs. Jesus som uppenbarar sig som en Herrens budbärare innan han tar mänsklig gestalt. Staden Ofra omnämns i samband med Jezereldalen och berget Tabor. Den verkar ha legat utsatt för angrepp mitt på slätten och identifieras ofta med dagens Afula. Gideon betyder "en som hugger ner", vilket är ett lämpligt namn med tanke på hans första uppdrag att riva ner baalsaltaret och asherahpålen, se vers 25.]

¹² Herrens ängel visade sig för honom och sa: "Herren är med dig, du tappre krigare!"

¹³ Gideon svarade honom: "Men, Herre (Adonai), om Herren (Jahveh) är med oss, varför har då allt detta drabbat oss? Var är alla de under som våra fäder återberättade när de sa hur Herren (Jahveh) förde oss ut ur Egypten? Nu har Herren (Jahveh) svikit oss och gett oss i midjaniternas hand."

¹⁴ Herren (Jahveh) vände sig till Gideon och sa: "Gå, och använd den styrka (hebr. *koach*) du har och du ska rädda Israel ur midjaniternas händer. Är det inte jag som sänder dig?"

¹⁵ Gideon svarade: "Men, Herre (Adonai), hur skulle jag kunna rädda Israel? Min ätt är den ringaste i Manasse, och själv är jag den yngste i min familj."

¹⁶ Herren (*Jahveh*) sa till honom: "Jag ska vara med dig. Du kommer att slå midjaniterna [*hela deras armé*] som om de vore en enda man."

¹⁷ Och han [*Gideon*] sa till honom: "Om jag har funnit nåd (*oförtjänt kärlek* – *hebr. chen*) i dina ögon, visa mig då ett tecken att det är du som talar med mig.

¹⁸ Lämna inte den här platsen, jag ber dig, [*vänta här*] tills jag kommer till dig och för fram min gåva (*matoffer* – *hebr. minchah*) och lägger den framför dig." [*Det kan vara en gåva eller ett matoffer; se 1 Mos 4:3; Dom 3:15.*]

Och han sa: "Jag stannar här tills du kommer tillbaka."

¹⁹ Och Gideon gick in och gjorde i ordning en killing och osyrade brödkakor av en efa [*standardmått för att mäta torra varor* – 22-36 liter] mjöl, och köttet lade han i en korg och buljongen i en skål, och bar ut det till honom under terebinten och ställde fram det.

²⁰ Och Guds (*Elohims*) ängel sa till honom: "Ta köttet och de osyrade brödkakorna och lägg dem på klippan och håll ut buljongen." Och han gjorde så.

²¹ Och Herrens (*Jahvehs*) ängel sträckte fram spetsen på sin stav som han hade i sin hand och vidrörde köttet och de osyrade brödkakorna, och det slog ut eld från klippan och förtärde köttet och det osyrade brödet. Och Herrens (*Jahvehs*) ängel försvann från hans åsyn.

²² Och Gideon såg att han var Herrens (*Jahvehs*) ängel, och Gideon sa: "Ack (*åh nej*),

Herrarnas Herre (*Adonai Jahveh*), eftersom jag har sett Herrens (*Jahvehs*) ängel ansikte mot ansikte.”

²³ Och Herren (*Jahveh*) sa till honom: ”Frid (*shalom*) vare med dig, var inte rädd, du ska inte dö.”

²⁴ Och Gideon byggde ett altare där till Herren (*Jahveh*) och gav det namnet *Jahveh-Shalom* (*Herren är frid, fred, hälsa, välgång och allt gott*). Till denna dag står det fortfarande i Ofra, fädernas Ezri.

²⁵ Och det skedde samma natt att Herren (*Jahveh*) sa till honom: ”Ta din fars tjur och den andra tjuren som är sju år, och bryt ner baalsaltaret som din far har och hugg ner aseran vid den,

²⁶ och bygg ett altare till Herren din Gud (*Jahveh Elohim*) ovanpå detta fäste (*avguddaaltaret*), på stridsplatsen, och ta den andra tjuren och offra ett brännoffer med aseran, som du ska hugga ner, som ved.”

[På platsen där baalsaltaret stått ska Gideon bygga Herrens altare. Platsen är en stridsplats. Dessa principer återkommer i hela Bibeln. Jesus tar lärjungarna till en av de mest mörka platserna och undervisar om församlingen som ska byggas ”på denna klippa”, se Matt 16:18. I andlig krigföring behöver det ockulta bytas ut mot Guds alternativ, se Matt 12:45.]

²⁷ Och Gideon tog tio män av sina tjänare och gjorde det som Herren (*Jahveh*) hade talat till

honom, och det skedde att han på grund av fruktan för sin fars hus och stadens män, inte kunde göra det på dagen utan gjorde det på natten.

²⁸ Och när stadens män steg upp tidigt på morgonen, se då var baalsaltaret nedbrutet och aseran som stått vid det var nerhuggen och den andra tjuren var offrad på altaret som var byggt.

²⁹ Och de sa till varandra: "Vem har gjort detta?" Och när de undersökte och frågade, sa de: "Gideon, Joashs son, har gjort detta."

³⁰ Och männen i staden sa till Joash: "För ut din son så att han kan dö, eftersom han har brutit sönder baalsaltaret och eftersom han har huggit ner aseran som var bredvid det."

³¹ Och Joash sa till alla som stod över (*flockades runt, trängde sig på*) honom: "Ska ni ta strid för (*försvara med ord*) Baal? Eller ska ni rädda honom? Den som vill strida för honom ska dödas före morgonen, om han är en gud, låt honom strida för (*försvara*) sig själv, eftersom hans altare är nedbrutet."

³² Och den dagen blev han kallad Jerubaal och han sa: "Låt Baal strida (*försvara sig*) själv mot honom eftersom han har brutit ner hans altare."

³³ Och alla midjaniterna och amalekiterna och österns söner samlades tillsammans och de gick över och slog läger i Jizreels dal.

³⁴ Men Herrens (*Jahvehs*) Ande klädde Gideon och han blåste en shofar, och Aviezer samlades efter (*bakom*) honom.

³⁵ Och han sände budbärare över hela Manasse och även de samlades efter (*bakom*) honom, och han sände budbärare till Asher och till

Sebulon och till Naftali och de kom upp och mötte honom.

³⁶ Och Gideon sa till Gud (*Elohim*): "Om du vill rädda Israel med min hand som du har sagt [*lovat*],

³⁷ se, jag ska lägga en ulltuss på tröskplatsen, om det är dagg bara på ullen och det är torrt på hela marken, då ska jag veta att du vill rädda Israel med min hand som du har sagt [*lovat*]."

³⁸ Och det blev så, för han steg upp tidigt på morgonen och kramade ur ulltussen och det rann ut dagg ur den, en hel skål full med vatten.

³⁹ Och Gideon sa till Gud (*Elohim*): "Låt inte din vrede upptändas mot mig, och jag ska tala bara en gång till, låt mig pröva, jag ber dig, men denna gång med ulltussen, låt det vara torrt på ulltussen och fullt med dagg på marken."

⁴⁰ Och Gud (*Elohim*) gjorde så den natten, för det var torrt bara på ulltussen och det var dagg på marken.

7

Gideons trupp – från 32 000 till 300

¹ Och Jerubaal [*namnet som Gideons far gav honom, se Dom 6:32*], som är Gideon, och hela folket som var med honom [*från Manasse, Asher, Sebulon och Naftali, se Dom 6:35*] steg upp tidigt och slog läger vid Ein-Charod [*betyder: "dar-rande källan" eller "fruktans källa"*]. Midjans läger var [*8 km*] norr om dem vid [*berget*] Givat-More i dalen [*Jezereldalen*].

[Att slå läger vid en källa var strategiskt bra. Från berget Gilboa kan man också se ut över Jezereldalen och midjaniternas läger knappt en mil nordväst om dem. Namnet på källan, som kommer från verbet för att frukta, hebr. charad, antyder att namnet på vattnet även avspeglade inställningen hos trupperna. Vi vet inte om Gideon fortfarande fruktade midjaniterna, men utifrån vers 3 förstår vi att majoriteten av trupperna gjorde det. Berget heter ordagrant "lärarens berg". Här har flera viktiga händelser hänt, Saul besöker en spåkvinna (1 Sam 28:5-7), Elisha uppväcker en kvinnas son i Shunem (2 Kung 4:8, 32-34). Det är också på andra sidan kullen Jesus uppväcker en kvinnas son i Nain (Luk 7:11-17).]

² Och Herren (*Jahveh*) sa till Gideon: "Folket som är med dig är alldeles för många för att jag ska kunna ge midjaniterna i deras hand, annars förhäver sig Israel mot mig och säger: 'Min egen hand har räddat mig.'

³ Och nu, jag ber dig, ropa i folkets öron och säg:

'Den som är rädd eller skakar (*darrar av skräck* – hebr. *chared*),

kan vända om och pipa iväg (*gå hem tidigt; ovanligt ord kan även betyda kvittra* – hebr. *tsafar*)

från Gileads bergsområde.' "

Och 22 000 av folket [*som initialt var 32 000*] återvände och 10 000 blev kvar.

[Från 32 000 israelitiska män blir nu bara 30% kvar. En anledning till att de rädda skulle gå hem är att fruktan lätt sprider sig, se 5 Mos 20:8. Källan Ein-Charod ligger vid berget Gilboa, medan Gilead ligger österut på andra sidan Jordanfloden vilket tydligt definieras bara några kapitel tidigare i Deborahs sång, se Dom 5:17. Första gången platsen nämns i Bibeln är vid Jakobs flykt från Laban, se 1 Mos 31:21, vilket gör att namnet förknippas med rädsla och flykt. En del tolkar det som om det är en felskrivning, men bättre är att se att de som var rädda, som var från trakten av östra Manasse (Dom 6:35, som är i bergsområdet Gilead), skulle återvända hem. Ser man uttrycket som en kiasm ramas det in av vilka som ska återvända, och centralt hur de ska göra det. Detta är inte den enda språkliga finurligheten i texten. Ordet skakar (hebr. charad) har samma rot som källans namn Charod. Centralt i kiasmen finns två ovanliga ord. Först hebr. shov för att återvända följt av tsafar som är svåröversatt och kan betyda "tidigt", men även en fågels kvittrande. Betydelsen blir att de som är från Gilead och är rädda kan återvända och "flaxa hem" som rädda fåglar.]

⁴ Och Herren (*Jahveh*) sa till Gideon: "Folket är fortfarande för många, för ner dem till vattnet och jag ska pröva dem åt dig där. Och det ska vara så att om dem som jag säger: 'De ska gå med dig', de ska gå med dig och dem om vilka jag säger att: 'De ska inte gå med dig', de ska

inte gå med dig.”

⁵ Och han förde ner folket till vattnet och Herren (*Jahveh*) sa till Gideon: ”Alla som läppjar av vattnet med sin tunga, som en hund lapar (*av vattnet*), honom ska du placera för sig, på samma sätt med var och en som böjer sig ner på sina knän för att dricka.”

⁶ Och antalet av dem som lapade genom att sätta sin hand till munnen var 300 män, men alla andra av folket böjde sig ner på sina knän för att dricka vatten.

⁷ Och Herren (*Jahveh*) sa till Gideon: ”Med de 300 männen som lapade ska jag frälsa (*rädda*) er och ge midjaniterna i din hand, och låt hela folket gå var och en till sin plats.”

⁸ Och de tog folkets proviant i sina händer och sina shofarer, och han sände alla Israels män, varje man till sitt tält, men behöll de 300 starka (*fasta, säkra, tappra*) männen.

Midjaniternas läger låg [*på lägre höjd*] under honom i dalen.

⁹ Och det skedde samma natt att Herren (*Jahveh*) sa till honom: ”Stå upp, gå ner till lägret, för jag har gett det i din hand.

¹⁰ Men om du är rädd för att gå ner, gå med Pura, din yngling, ner till lägret,

¹¹ och du ska höra vad de talar och efteråt ska dina händer bli starka (*fasta, säkra, tappra*) till att gå ner till lägret.” Och han gick ner med Pura, sin yngling, till den yttersta delen av arméns män som var i lägret.

12 Och midjaniterna och amalekiterna och alla österns söner låg tillsammans i dalen som en gräshoppssvärm i antal, och deras kameler gick inte att räkna, som sanden som är på havets strand i antal.

[Gräshoppssvärmen här syftar på en invasion av gräshoppor där de kommer i så stora svärmar att de orsakar en mindre solförmörkelse där de drar fram. Dessa svärmar brukar bestå av många miljoner gräshoppor.]

13 Och när Gideon kom, se, där var en man som återberättade sin dröm för sin granne och sa: "Se, jag drömde en dröm och en brödkaka av korn rullade in i Midjans läger och kom till tältet och slog det och det föll och vändes upp och ned så att tältet låg platt."

14 Och hans granne svarade och sa: "Detta är inget annat än Gideons svärd, Joashs son, en man i Israel, i hans hand har Gud (*Elohim*) gett Midjan och hela hären."

15 Och det var så när Gideon hörde drömmen berättas och dess uttydning, då tillbad han och han återvände till Israels läger och sa: "Stå upp, för Herren (*Jahveh*) har gett Midjans armé i vår hand."

16 Och han delade de 300 männen i tre grupper och han satte shofarer i alla deras händer och tomma krukor med facklor i krukorna.

17 Och han sa till dem: "Se på mig och gör som jag, och se, när jag kommer till utkanten av lägret ska det ske att som jag gör, så ska ni göra.

18 När jag blåser i shofaren, jag och alla som är med mig, då ska ni också blåsa i shofarerna på varje sida av hela lägret och säga: 'För Herren (*Jahveh*) och för Gideon!' "

19 Och Gideon och de 100 män som var med honom kom till den yttersta delen av lägret i början av den mellersta nattvakten [*den andra nattvakten – från klockan tio på kvällen till två på natten*] när de nyligen hade ställt ut vakten (*haft vaktombyte*), och de blåste i shofarerna och krossade krukorna som de hade i sina händer i bitar.

20 Och de tre grupperna blåste i sina shofarer och krossade krukorna och höll facklorna i sin vänstra hand och i högra handen shofarerna som de blåste i och de ropade: "Svärd till Herren (*Jahveh*) och till Gideon!"

21 Och de stod (*stilla*) var och en på sin plats runtom lägret, och hela armén sprang och de ropade och flydde.

22 Och de blåste i de 300 shofarerna och Herren (*Jahveh*) satte varje mans svärd mot hans granne i hela hären och hären flydde så långt som till Beit-Shitta mot Tsererata, så långt som till Avel-Mecholas gräns vid Tabbat.

23 Och Israels män samlades från Naftali och från Asher och från Manasse och jagade efter midjaniterna.

24 Och Gideon sände budbärare genom hela Efraims bergsbygd [*som sträckte sig från Betel, norr om Jerusalem, upp till Jisreelslätten – området kallades senare Samarien*] och sa: "Kom

ner mot Midjan, och ta vattnen framför dem så långt som till Beit-Bara och även Jordan.”

Och alla Efraims män samlades tillsammans och tog vattnen så långt som till Beit-Bara och även Jordan.

²⁵ Och de tog två av Midjans furstar, Orev och Zeev, och de slog Orev vid Orevs klippa och Zeev slog de i Zeevs vinpress, och jagade midjaniterna. Och de förde Orevs och Zeevs huvuden till Gideon på andra sidan Jordan.

8

¹ Och Efraims män sa till honom: ”Varför har du behandlat oss på detta sätt? Varför kallade du inte på oss när du gick för att strida med Midjan?” Och de grälade allvarligt med honom.

² Och han sa till dem: ”Vad har jag gjort i jämförelse med er? Är inte Efraims insamlade [*efterskörd av vindruvor*] bättre än Aviezers vinskörd?

³ Gud (*Elohim*) har gett i er hand Midjans furstar Orev och Zeev, och vad kunde jag göra i jämförelse med er?” Då avtog deras vrede mot honom, när han talade dessa ord.

⁴ Och Gideon kom till Jordan och gick över, han och hans 300 män som var med honom, svaga, men förföljde fortfarande [*midjaniterna*].

⁵ Och han sa till Sukkots män: ”Ge, jag ber er, brödkakor till folket som följer mig, för de är svaga och jag jagar efter Zevach och Tsalmunna, Midjans kungar.”

⁶ Men Sukkots furstar sa: "Varför ska vi ge bröd till din armé? Är Zevach och Tsalmunna tillfångatagna (*är deras händer i dina händer*)?"

⁷ Och Gideon sa: "Därför när Herren (*Jahveh*) har gett Zevach och Tsalmunna i min hand, då ska jag riva ert kött (*era kroppar*) med öknens törne och med tistlar (*hebr. barkanim*)."

⁸ Och han [*Gideon och hans 300 män*] gick upp därifrån till Penael [*en stad vid floden Jabbok, på östra sidan av Jordanfloden*] och talade (*ställde samma fråga*) till dem, men Penoels män svarade honom på samma sätt som männen i Sukkot hade svarat. [*Ordet för män är här båda gångerna uttrycket för en bräcklig människa*]

⁹ Och han talade även till Penoels män och sa: "När jag kommer tillbaka i frid (*shalom*) ska jag bryta ner detta torn."

¹⁰ Och Zevach och Tsalmunna var i Qarqor [*8 km öster om Sukkot*] och deras armé med dem omkring 15 000 män, alla som var kvar av hela österns söners armé, för 120 000 män som drog svärd hade fallit (*stupat*).

¹¹ Och Gideon gick upp längs deras väg som bor i tält [*rutten som karavaner och nomader tog*] öster om Novach och Jogbeha och slog hären [*med överraskning*], för hären var [*trodde sig vara*] trygg.

¹² Och Zevach och Tsalmunna flydde och han jagade efter dem, och han tog Midjans två kungar, Zevach och Tsalmunna, och gjorde hela hären modfälld.

¹³ Och Gideon, Joashs son, återvände från striden från bestigningen av Cheres.

14 Och han fångade en av Sukkots unga män och frågade honom, och han skrev ner till honom Sukkots furstar och dess äldste, 77 män.

15 Och han kom till Sukkots män och sa: "Se, Zevach och Tsalmunna om vilka ni hånade och sa: "Är Zevach och Tsalmunnas händer i din makt så att vi ska ge bröd till din armé?"

16 Och han tog stadens äldste och öknens törne och tistlar (*hebr. barkanim*) och med dem lät han Sukkots män bli väl förtrogna (*de fick fysiskt lära känna riset*).

17 Och han bröt ner Penoeles torn och slog stadens män.

18 Och han sa till Zevach och Tsalmunna: "Var är männen som ni slog i Tavor?"

Och de svarade: "Som du är, så var de, var och en såg ut som en kungason."

19 Och han sa: "De var mina bröder, min mors söner, Herren (*Jahveh*) lever, om ni hade räddat dem levande skulle jag inte slå er."

20 Sedan sa han till Jeter, sin förstfödde: "Upp och slå dem." Men ynglingen drog inte sitt svärd för han var rädd eftersom han var en yngling.

21 Och Zevach och Tsalmunna sa [*till Gideon*]: "Stå upp du och fall över oss – för som mannen är så är hans styrka." Och Gideon steg upp och slog [*dödade*] Zevach och Tsalmunna och tog månsmyckena från deras kamelers nackar.

[Det hebreiska ordet saharon betyder "små månar" och är benämningen på en halsprydnad som bars av män och kvinnor, men även smyckade kameler (Dom 8:26; Jes 3:18). Förmodligen

fanns det guld i de utsmyckningar som deras kameler hade. I vers 25-26 nämns att kamelernas halskedjor var gjorda av guld.]

Gideons Efod

²² Och Israels män sa till Gideon: "Regera du över oss, du och även din son och även dina söners söner, för du har räddat oss ur midjaniternas hand."

²³ Och Gideon sa till dem: "Jag ska inte regera över er och inte heller mina söner ska regera över er, Herren (*Jahveh*) ska regera över er."

²⁴ Och Gideon sa till dem: "Jag vill framlägga ett önskemål till er, att ni var och en ska ge mig en öronring från sitt byte." För de hade öronringar av guld eftersom de var ismaeliter [*folkslag relaterat till midjaniterna, se 1 Mos 37:25-28*].

²⁵ Och de [*israeliterna*] svarade: "Vi vill gärna ge dem." Och de spred ut en mantel och var och en kastade öronringarna från sitt byte.

²⁶ Och guldvikten på öronringarna som han bad om var 1 700 shekel [*20 kg*] guld. Förutom månsmyckena (*hebr. saharon*) och hängsmyckena (*örhängena*) och de purpurfärgade dräkterna som var på Midjans kungar, och förutom kedjorna som hade suttit kring halsen på deras kameler.

²⁷ Och Gideon gjorde därav en efod [*kanske en avbild av en överstepräst; för att avgöra Guds vilja, se 2 Mos 29:2-5*] och placerade den i sin stad, i Ofra, och hela Israel gick efter den (*ordagrant:*

prostituerade sig med den) och den blev en snara för Gideon och för hans hus.

Gideons död

²⁸ Så blev Midjan kuvade (*de tvingades böja sina knän – hebr. kana*) inför Israels söner och de lyfte inte längre upp sina huvuden. Och landet hade ro i 40 år i Gideons dagar.

²⁹ Och Jerubaal [*annat namn för Gideon; Dom 6:32*], Joashs son, gick och bodde i sitt eget hus.

³⁰ Och Gideon hade 70 söner som hade gått ut (*fötts*) från hans länder, för han hade många fruar.

³¹ Och hans konkubin som var i Shechem [*nuvarande Nablus i Samarien, se 1 Mos 12:6*] födde också en son till honom och hon gav (*kallade*) honom namnet Avimelech.

[Avimelech betyder "min far är kung". Detta måste vara hans mors önskan och hur hon såg på Gideon. Gideon själv vägrade att vara en kung, se vers 23, så namnet är i den meningen en lögn, men kan vara ett uttryck för hans mors utopi eller önskan.]

³² Och Gideon, Joashs son, dog i en god ålder och begravdes i Joashs, hans fars, grav i aviezriternas Ofra.

Avimelech – den femte ledaren

Avfall

³³ Och det skedde så snart Gideon var död, att Israels söner åter gick iväg efter baalerna och

gjorde Baal-brit till sin gud (*elohim*). [*Baal-brit betyder: förbundets Baal, jfr med El-brit förbundets gud*] i Dom 9:46.]

³⁴ Men Israels söner kom inte ihåg Herren (*Jahveh*) sin Gud (*Elohim*), som hade gett i deras hand alla deras fiender på alla sidor.

³⁵ Och de visade ingen nåd (*omsorgsfull kärlek* – *hebr. chesed*) mot Jerubaals hus, Gideon, efter allt det goda som han visat mot Israel.

9

¹ Och Avimelech, Jerubaals son, gick till Shechem till sin mors bröder och talade med dem och med hela släkten i sin morfars hus. Han sa:

² "Tala, jag ber er, i örat på alla Shechems män: Vad är bättre för er, att alla Jerubaals söner, som är 70 män, råder över er, eller att en råder över er? Kom ihåg att jag är ert ben och ert kött."

³ Och hans mors bröder talade om honom i örat på alla Shechems män [*så de verkligen hör*], alla dessa ord, och deras hjärtan lutade sig mot att följa Avimelech, för de sa: "Han är vår bror."

⁴ Och de gav honom 70 bitar silver från Baal-brits hus [*Dom 8:33*], varmed Avimelech anställde värdelösa (*hebr. reiq*) och lätta (*hebr. pachaz*) män [*två uttryck för diverse löst folk*] som följde honom.

⁵ Och han gick till sin fars hus i Ofra och slog sina bröder, Jerubaals söner, 70 män, ovanpå en sten, men Jotam, Jerubaals yngste son, var borta för han hade gömt sig.

⁶ Och alla Shechems män samlade ihop sig och alla Beit-Millos, och gick och gjorde Avimelech till kung vid terebinten vid pelaren som finns i Shechem.

⁷ Och när de berättade det för Jotam gick han och ställde sig på toppen av berget Gerizim och lyfte upp sin röst och ropade och sa till dem:

”Lyssna till mig ni Shechems män, så att Gud (*Elohim*) kan lyssna till er.

⁸ Träden gick ut vid ett tillfälle för att smörja en kung över dem, och de sa till olivträdet: ’Regera du över oss.’

⁹ Men olivträdet sa till dem: ’Skulle jag lämna (*överage*) min fetma (*hebr. deshen*) [*sluta producera olivolja*] som ärar Gud (*Elohim*) och människor och gå och svaja över träden?’ [*Att stå och svaja är ett sarkastiskt uttryck för att göra något onyttigt och oväsentligt.*]

¹⁰ Och träden sa till fikonträdet: ’Kom du och regera över oss.’

¹¹ Men fikonträdet sa till dem: ’Skulle jag lämna (*överage*) min sötma och min goda frukt och gå och svaja över träden?’

¹² Och träden sa till vinrankan: ’Kom du och regera över oss.’

¹³ Men vinrankan sa till dem: ’Skulle jag lämna (*överage*) mitt vin som gläder Gud (*Elohim*) och människor och gå och svaja över träden?’

14 Sedan sa alla träd till törnbusken (*hebr. atad*):
'Kom du och regera över oss.'

15 Och törnbusken sa till träden: 'Om ni verkligen smörjer mig till kung över er, kom sedan och ta er tillflykt under min skugga, och om inte, låt eld komma ut från törnbusken och sluka Libanons cedrar.' "

[Ironiskt nog är det till sist törnbusken, som inte bidrar med någonting positivt för människan, som accepterar förslaget att regera. Jämfört med Libanons cedrar är olivträdet, fikonsträdet och vinrankan inte så höga och de bär också frukt. Dessa tre träd är tre av de sju arter som specifikt representerar Israel. De kan tolkas som att de är de sanna israeliter som inte vill se Avimelech som kung.]

16 Och vet att om ni har handlat i sanning och uppriktighet när ni har gjort Avimelech till kung, och om ni har handlat gott mot Jerubaal [*Gideon*] och hans hus, och har gjort mot honom efter vad hans händer förtjänar,

17 för min far stred för er och riskerade sitt liv och befriade er ur Midjans hand,

18 och ni reser er upp mot min fars hus idag och har slagit hans söner, 70 män på en sten, och har gjort Avimelech, hans tjänstekvinnas son, till kung över Shechems män eftersom han är er bror,

19 om ni har handlat i sanning och uppriktighet mot Jerubaal och mot hans hus idag, gläd er då åt Avimelech och låt även honom glädja sig åt

er.

²⁰ Men om inte, låt eld komma ut från Avimelech och sluka Shechems män och Beit-Millos, och låt eld komma från Shechems män och från Beit-Millo och sluka Avimelech.

²¹ Och Jotam sprang iväg och flydde och gick till Beer [*källan*] och bodde där av fruktan för sin bror Avimelech. [*Det finns många städer som har "källa" i sitt namn (t.ex. Beer-Sheva), men kanske är det staden el-Bireh norr om Shechem i Jezreeldalen nära Gideons hemstad Ofra, se Dom 6:11.*]

²² Och Avimelech var furste över Israel i tre år.

²³ Och Gud (*Elohim*) sände en ond ande mellan Avimelech och Shechems män [*jfr 1 Sam 16:14*] och Shechems män handlade förrädiskt mot Avimelech,

²⁴ så att våldet som gjorts mot Jerubaals 70 söner kom och deras blod blev lagt på Avimelech, deras bror som slog dem och på Shechems män som stärkte hans händer till att slå hans bröder.

²⁵ Och Shechems män placerade lögnare som väntade på honom på bergstopparna och de rånade alla som kom förbi längs deras väg, och det berättades för Avimelech.

²⁶ Och Gaal, Eveds son, kom med sina bröder och gick till Shechem och Shechems män litade på honom.

²⁷ Och de gick ut på fältet och samlade in sitt vin och trampade druvorna och höll en fest och gick in i sina gudars hus och åt och drack och förbannade (*talade illa om, ordagrant "tog lätt på"*) Avimelech.

28 Och Gaal, Eveds son, sa: "Vem är Avimelech och vem är Shechem, att vi skulle tjäna honom? Är inte det Jerubaals son? Och Zevul hans härförare? Ni kan tjäna Chamors män, Shechems far, men varför ska vi tjäna honom?"

29 Om detta folk var givet i min hand skulle jag undanröja Avimelech." Och han sa till Avimelech: "Utöka din armé och kom ut!"

30 Och när Zevul, stadens furste, hörde Gaals ord, Eveds son, upptändes hans vrede.

31 Och han sände budbärare till Avimelech i Torma och sa: "Se, Gaal, Eveds son, och hans bröder har kommit till Shechem, och se, de vill hetsa staden mot dig.

32 Och nu, stig upp i natt, du och folket som är med dig och lägg er i bakhåll på fältet.

33 Och det ska ske på morgonen så snart solen går upp att ni ska stiga upp tidigt och sprida ut er över staden, och se, när han och folket som är med honom kommer ut mot er, då ska du göra med dem vad tillfället ger vid handen."

34 Och Avimelech steg upp på natten och allt folket som var med honom och de låg i bakhåll mot Shechem i fyra grupper.

35 Och Gaal, Eveds son, gick ut och stod i ingången till stadens port och Avimelech och folket som var med honom steg upp från bakhållet.

36 Och när Gaal såg folket sa han till Zevul: "Se, det kommer ner folk från bergstopparna." Och Zevul sa till honom: "Du ser skuggor av bergen som om de vore män."

³⁷ Och Gaal talade igen och sa: "Se, det kommer ner folk från landets navel (*upphöjda platå; centrala delar; mitt*) och en grupp kommer via Elon-Meonenins väg." [*Elon-Meonenin betyder ordagrant "uppenbarelsens ek". Samma ek vid Shechem nämns tidigare i vers 5-6. Vid samma plats hade Abraham en uppenbarelse, se 1 Mos 12:6. Se även Jos 24:25-27.*]

³⁸ Och Zevul sa till honom: "Var är din mun när du säger: Vem är Avimelech att vi ska tjäna honom? Är inte detta folket som du har föraktat? Gå, jag ber dig, och strid mot dem."

³⁹ Och Gaal gick ut framför Shechems män och stred mot Avimelech.

⁴⁰ Och Avimelech jagade honom och han flydde framför honom och många skadade föll ända till portens ingång.

⁴¹ Och Avimelech bodde i Aroma, och Zevul drev ut Gaal och hans bröder så att de inte skulle bo i Shechem.

⁴² Och det skedde på morgonen att folket gick ut på fältet och det berättades för Avimelech.

⁴³ Och han tog folket och delade dem i tre grupper och låg i bakhåll på fältet. Och han tittade och se, folket kom ut ur staden och han steg upp emot dem och slog dem.

⁴⁴ Och Avimelech och grupperna som var med honom rusade framåt och stod i ingången till stadens port, och de två grupperna rusade över alla som var på fältet och slog dem.

⁴⁵ Och Avimelech stred mot staden hela dagen och han tog staden och slog folket som var

därinne och han bröt ner staden och beströdde den med salt.

⁴⁶ Och när alla män från Shechems torn hörde om det, gick de in i citadellet till El-Brits hus [*El-Brit betyder förbundets gud, se Dom 8:33; 9:4*].

⁴⁷ Och det berättades för Avimelech att alla män i Shechems torn var samlade tillsammans.

⁴⁸ Och Avimelech gick upp på berget Tsalmon, han och hela folket som var med honom. Och Avimelech tog en yxa i sin hand och högg ner en gren från träden och tog upp den och lade den på sin skuldra, och han sa till folket som var med honom: "Det ni har sett mig göra, skynda er och gör som jag har gjort."

⁴⁹ Och på samma sätt högg hela folket ner var och en sin gren och följde Avimelech och lade dem mot citadellet och tände eld på dem så att även alla män från Shechems torn dog, omkring 1 000 män och kvinnor.

⁵⁰ Och Avimelech gick till Tevets och slog läger mittemot Tevets och tog det. [*Troligtvis dagens Tubas, 15 km nordost om Shechem. Inga arkeologiska utgrävningar har gjorts ännu på platsen.*]

⁵¹ Men det fanns ett starkt torn i staden och dit flydde alla män och kvinnor, alla som var i staden, och stängde in sig själva och gick upp på tornets tak.

⁵² Och Avimelech kom till tornet och stred mot det och gick nära tornets dörr och brände den i eld.

⁵³ Men en kvinna kastade en övre kvarnsten över Avimelechs huvud och krossade hans skalle.

⁵⁴ Och han kallade hastigt på en yngling, hans vapenbärare, och sa till honom: "Dra ditt svärd och döda mig så att man inte säger om mig: En kvinna slog honom." Och hans yngling genomborrade honom och han dog.

⁵⁵ Och när Israels män såg att Avimelech var död, lämnade var man till sin plats.

⁵⁶ Och Gud (*Elohim*) återgäldade Avimelechs ondska som han gjorde mot sin far när han slaktade sina 70 bröder,

⁵⁷ och all ondska från Shechems män återgäldade Gud (*Elohim*) över deras huvuden och lät Jotams, Jerubaals sons, förbannelse komma över dem.

10

Tola

¹ Och efter Avimelech steg Tola [*betyder mask eller scharlakansröd*], Poas son, upp till att rädda Israel, Dodos son, en man från Issachar, och han bodde i Shamir i Efraims bergsbygd.

² Och han dömde Israel i 23 år och dog och blev begravd i Shamir.

[Efraims bergsbygd sträckte sig från Betel, norr om Jerusalem, upp till Jisreelslätten. Shamir kan syfta på regionen Samariens huvudstad som också har namnet Samarien.]

Jair

³ Och efter honom steg Jair upp, gileaditen, och han dömde Israel i 22 år.

⁴ Och han hade
30 söner [*jfr Dom 12:14*]

som red på 30 åsneföl [*en kung i fredliga syften red på en åsna, se 2 Sam 16:2; Sak 9:9-10*]

och de hade 30 städer som kallas Chavot-Jair [*Jairs tältbyar*] till denna dag och finns i Gileads land [*öster om Galileiska sjön*].

⁵ Och Jair dog och han begravdes i Qamon. [*Ännu inte identifierad plats i Gilead, namnet betyder "upprest".*]

[Domarbokens huvudinnehåll kretsar kring sju berättelser som följer mönstret: avfall, förtryck, bön och till sist befrielse. Tre gånger avbryts dock mönstret med en kort beskrivning av sex andra män som var ledare i Israel. Den förste var Shamgar som beskrevs i en vers (Dom 3:31). De resterande fem (Tola, Jair, Ivtsan, Elon och Abdon) nämns i två grupper som ramar in berättelsen om den sjätte domaren Jefta (Dom 10:6-12:7). De två första (Tola och Jair) nämns i vers 1-5 och de tre sista (Ivtsan, Elon och Abdon) i Dom 12:8-15.]

Denna litterära konstruktion med inramningen av fem "mindre domare" förstärker berättelsen om Jefta. Namnet Tola betyder scharlakansröd (troligtvis var han väldigt rödaktig när han föddes och fick det namnet), men ordet kan också ha betydelsen obetydlig som en mask, se Ps 22:7. Tillsammans med den korta beskrivningen på en rad förstärks hans obetydlighet. Jefta ramas sedan in av Jair och Ivtsan som båda hade 30 söner (Dom 10:4; 12:9). Det blir en tydlig kontrast till Jefta som bara hade en dotter, se Dom 11:34.]

Jefta – den sjätte domaren

Avfall

⁶ Och Israels söner gjorde igen det som var ont i Herrens (*Jahvehs*) ögon och tjänade [*nu räknas sju avgudar upp:*]

baalerna

och ashtarot (*stjärnorna*) och

Arams gudar [*som var Chadad, Mot, Anat och Rimon*]

och Sidons gudar

och Moabs gudar [*Kemosh, se 4 Mos 21:29*]

och Ammons söners gudar [*Molok, se 1 Kung 11:7*]

och filistéernas gudar [*Dagon, se Dom 16:23*]

och de övergav Herren (*Jahveh*) och tjänade honom inte.

⁷ Och Herrens (*Jahvehs*) vrede upptändes mot Israel och han gav dem i filistéernas hand och i Ammons söners hand.

⁸ Och de förtryckte [*ovanligt ord, används bara här och i 2 Mos 15:6*] och krossade Israels söner det året – [*under totalt*] 18 år [*förtryckte de*] alla Israels söner som var bortom Jordan i amoréernas land som är i Gilead.

⁹ Och Ammons söner gick över Jordan för att strida mot Juda och mot Benjamin och mot Efraims hus så att Israel kom i mycket nöd.

¹⁰ Och Israels söner ropade till Herren (*Jahveh*) och sa: "Vi har syndat mot dig i det vi har övergett vår Gud (*Elohim*) och har tjänat baalerna."

[Detta är första och enda gången i boken som israeliternas bön om hjälp beskrivs i detalj. I svaret som följer saknas ett verb, det är underförstått räddat eller frälst. I uppräknningen som följer räknas sju fiender; på samma sätt som i vers 6.]

11 Och Herren (*Jahveh*) sa till Israels söner:

"Har inte [jag räddat/frälst er från dessa sju länder/folk:]

från Egypten (hebr. Mitsrajim; betyder bokstavligt belägring, inträngdhet) [2 Mos 1-14]

och från amoréen [4 Mos 21:3]

och från Ammons söner [genom Shamgar; se Dom 3:12]

och från filistéerna

12 *och sidonierna*

och amalekiterna [2 Mos 17:8]

och moaniterna [här förväntas midiniterna] när de förtryckte er, och ni ropade till mig och jag räddade er från deras hand. [1 Krön 4:41; 2 Krön 20:1; 26:7]

13 Men ni har övergett mig och tjänat andra gudar. Därför ska jag inte vidare rädda er.

14 Gå och ropa till gudarna som ni har valt, låt dem rädda er i er tid av nöd."

15 Och Israels söner sa till Herren (*Jahveh*): "Vi har syndat, gör mot oss allt som är gott i dina ögon, men rädda oss, vi ber dig, denna dag."

¹⁶ Och de tog bort de främmande gudarna ibland sig och tjänade Herren (*Jahveh*), och hans själ var bedrövad för Israels möda.

Hot från ammoniterna

¹⁷ Och Ammons söner samlades och slog läger i Gilead. Och Israels söner samlade sig och slog läger i Mitspah. *[Det finns flera platser som kallas Mitspah i Bibeln, detta är troligtvis samma plats i Gilead (ännu inte identifierad) där Jakob och Laban slöt sitt avtal, se 1 Mos 31:49.]*

¹⁸ Och folket sa till varandra, Gileads furstar: "Den man som börjar striden med Ammons söner, han ska bli till huvud (*ledare*) för alla Gileads invånare."

11

¹ Och Jefta (*hebr. Jiftach*), gileaditen, var en mäktig stridsman, men han var son till en prostituerad och Gilead födde Jefta.

[Namnet för Jefta (hebr. Jiftach) betyder "han har öppnat". Namnet verkar uttrycka hans moders glädje över att ha fött en son. Det är dock inte helt tydligt vem "han" syftar på, men det syftar troligtvis på någon gudom som har öppnat hennes moderliv. Ordet används om en plats som kallas Jiftach-el (Jos 19:14, 27) där det generella namnet för Gud (hebr. El) används. En möjlighet är att Jiftachs namn är "Jiftach-El" eller "Jiftach-Jahveh", dvs. att det är Israels Gud som åsyftas, men utifrån berättelsen är det tyvärr inte troligt. Hans namn var kanske snarare "Jiftach-Baal".

Hans mors yrke, faders handlingar, halvbröders karaktär och Jiftachs egna handlingar talar för en stark påverkan av kanaaneisk kultur och religion.]

² Och Gileads hustru födde till honom söner och när hans hustrus söner växte upp drev de ut Jefta och sa till honom: "Du ska inte ärva vår fars hus för du är son till en annan kvinna." *[Jeftas mor kan ha varit en israelit, men mer troligt en kanaané, kanske en tempelprostituerad. När Jeftas far dör och det är dags att dela arvet, driver hans halvbröder bort honom eftersom de inte vill dela arvet med honom.]*

³ Och Jefta flydde från sina bröder och bodde i Tovs land *[stad/region nordost om Gilead]* och där samlades diverse löst folk till Jefta och de drog ut med honom.

⁴ Och det skedde efter en tid att Ammons söner gick i strid mot Israel.

⁵ Och det blev så att när Ammons söner stred mot Israel gick Gileads äldste och hämtade Jefta från Tovs land.

⁶ Och de sa till Jefta: "Kom och bli vår härförare (*hebr. qatsin*) så att vi kan strida mot Ammons söner."

⁷ Och Jefta sa till Gileads äldste: "Var det inte ni som hatade mig och drev ut mig från min fars hus? Varför kommer ni till mig nu, när ni är i knipa?"

⁸ Och Gileads äldste sa till Jefta: "Därför har vi kommit till dig nu för att du ska gå med oss och strida mot Ammons söner och du ska vara vårt

huvud (vår ledare – hebr. rosh) över alla Gileads invånare.”

[Samma ord (hebr. rosh) används i Jos 10:18. Det är en väsentlig skillnad på att vara qatsin (vers 6) och rosh (vers 8). En ledare, qatsin, är en ledare/chef med begränsat ansvar och det kan även gälla en avgränsad tid. Till exempel en kapten i armén som har fått sitt uppdrag för en specifik del av hären och kanske bara för en specifik strid/uppgift. En ledare, rosh, är en ledare/chef av permanent sort som en stamhövding eller kung, som har det fulla ansvaret på alla områden för alla människor i hans grupp så länge han lever.]

⁹ Och Jefta sa till Gileads äldste: ”Om ni för mig tillbaka hem för att strida med Ammons söner och Herren (*Jahveh*) ger mig dem inför mitt ansikte ska jag bli ert huvud (ledare – hebr. rosh).”

¹⁰ Och Gileads äldste sa till Jefta: ”Herren (*Jahveh*) är (ska vara) vittne mellan oss, om inte vi ska göra i enlighet med dina ord.”

¹¹ Och Jefta gick med Gileads äldste och folket gjorde honom till huvud (hebr. rosh) och härförare (hebr. qatsin) över dem. Och Jefta talade alla sina ord *[upprepade orden från vers 9]* inför Herrens (*Jahvehs*) ansikte i Mitspah.

¹² Och Jefta sände budbärare till Ammons söners kung och sa: ”Vad har du med mig att göra? *[Vad gör du i Israels land?]* Varför har du kommit för att strida mot mitt land *[området kring Gilead öster om Jordanfloden]*?” *[Jefta*

försöker lösa konflikten på diplomatisk väg och förhandlingar först. Striderna är redan igång, se vers 4, så frågan kan också handla om att vinna tid och ge moraliska argument för att strida.]

¹³ Och Ammons söners kung sa till Jeftas budbärare: "Eftersom Israel tog mitt land när ni kom upp från Egypten, från Arnon ända till Jabbok och till Jordan, återlämna det [*landet och städerna*] nu fredligt (*i shalom*)."

¹⁴ Och Jefta sände åter budbärare till Ammons söners kung

¹⁵ och han sa till honom:

"Så säger Jefta: Israel tog inte landet från Moab och inte Ammons söners land.

[Nu följer en lång utläggning där Jefta visar att han känner väl till Israels historia. Han klargör att Ammons söner aldrig har blivit intagna av Israel. Tvärtom är det tre länder som Gud säger att Israel inte ska strida emot eftersom de är deras bröder. Dessa är Ammon och Moab som är ättlingar till Lot (Abrahams brorson) samt Edom som är ättlingar till Esau (Jakobs bror). Det som Jefta nu redogör för från vers 16 till 26 är hur Israel har vandrat i öknen och inte rört dessa tre länder, men hur däremot amoréerna för länge sedan har tagit det område som Ammon nu gör anspråk på och hur Israel tog det från amoréerna och därmed har laglig rätt till detta område, se 4 Mos 21:21-26.]

¹⁶ Men när de kom ut från Egypten vandrade

Israel genom öknen till Vasshavet (*hebr. jam sof*) [*Röda havet*] och kom till Kadesh,

¹⁷ och Israel sände budbärare till Edom och sa: 'Låt mig, jag ber dig, gå genom ditt land,' [*4 Mos 20:14-17*] men Edoms kung lyssnade inte. Och på samma sätt sände han till Moabs kung men han ville inte och Israel vistades i Kadesh.

¹⁸ Och de vandrade genom öknen och gick runt (*tog en omväg runt*) Edoms land och Moabs land och kom till östra sidan om Moab och de slog läger på den andra sidan om Arnon. Men de kom inte innanför Moabs gränser för Arnon var Moabs gräns. [*Floden Aronen rinner genom Wadi el-Mojib och mynnar ut i Döda havets sydöstra del.*]

¹⁹ Och Israel sände budbärare till Sichon, amoréernas kung, Cheshbons kung och Israel sa till honom: 'Låt oss passera, vi ber dig, genom ditt land till min plats.'

²⁰ Men Sichon litade inte på Israel till att passera hans gränser och Sichon samlade ihop hela sitt folk och slog läger i Jatsa och de stred mot Israel.

²¹ Och Herren (*Jahveh*), Israels Gud (*Elohim*), gav Sichon och hela hans folk i Israels hand och de slog dem. Så besatte Israel hela amoréernas land, landets invånare.

²² Och de besatte alla amoréernas gränser från Arnon till Jabbok och från öknen till Jordan.

²³ Och nu har Herren (*Jahveh*), Israels Gud (*Elohim*), fördrivit amoréerna framför sitt folk Israel, skulle du då besätta det?

²⁴ Ska du nu ta i besittning det som Kemosh, din gud, har gett dig att besätta? Vemhelst Herren vår Gud (*Jahveh Elohim*) har förflyttat framför oss, dem ska vi besätta.

²⁵ Och är du nu bättre än Balak, Tsippors son, Moabs kung? Tvistade han någon gång med Israel eller stred han mot dem?

²⁶ Medan Israel bodde i Cheshbon och i dess städer och i Aroer och dess städer och i alla städer utefter sidan av Arnon i 300 år, varför återtog du dem inte under den perioden?

²⁷ Därför har jag inte syndat mot dig, utan du har gjort fel mot mig som strider mot mig. Må Herren (*Jahveh*), Domaren, döma idag mellan Israels söner och Ammons söner.”

²⁸ Men Ammons söners kung lyssnade inte till orden som Jefta sände till honom [*via budbärarna*].

Löftet

²⁹ Då kom Herrens (*Jahvehs*) Ande över Jefta och han gick över Gilead och Manasse och passerade över Gileads Mitspeh och från Gileads Mitspeh över till Ammons söner.

³⁰ Och Jefta svor en ed till Herren (*Jahveh*) och sa: ”Om du verkligen ger Ammons söner i min hand,

³¹ då ska det ske att vadhelst som kommer genom dörren till mitt hus för att möta mig när jag återvänder i shalom (*frid, fred*) från Ammons söner, det ska vara Herrens (*Jahvehs*) och jag ska offra det som brännoffer.”

[Ordet vadhelst (hebr. vehaja) kan beskriva ett föremål, ett djur eller en person. Hebreiskan gör ingen skillnad på om det är ett föremål eller något levande. Dock kan inte ett dött ting möta honom i dörren, så Jefta måste syfta på antingen ett djur eller en person. Det finns även begränsningar i vad som kan offras, t.ex. kan inte ett orent djur som en hund offras till Herren (Jahveh). Tanken på människooffer var inte ovanlig bland omkringliggande folks religioner (5 Mos 18:10) och något som Abraham prövas med (1 Mos 22:1-2). Ordet brännoffer används hundratals gånger i GT och alltid om ett offer som offras på ett altare. Om man däremot tolkar offret bildligt skulle det kunna handla om att helga den första person som mötte honom till tjänst i tabernaklet, på liknande sätt som Hannah helgar Samuel, se 1 Sam 1:11, och om det var ett djur skulle det offras. Jefta var en man av tro och omnämns bland andra män och kvinnor som visade stark tro (Heb 11:32-33), något som pekar på att det han gjorde var rätt.]

Herren ger seger över ammoniterna

³² Och Jefta gick över till Ammons söner för att strida mot dem och Herren (Jahveh) gav dem i hans hand.

³³ Och han slog dem från Aroer till dess man kommer till Minnit, 20 städer, och till Avel-Keramim, med en mycket stor slakt. Så blev Ammons söner besegrade inför Israels söner.

Löftet uppfylls med sorg

³⁴ Och Jefta kom till Mitspah till sitt hus och se, hans dotter kom ut och mötte honom med

tamburiner och med dans och hon var hans enda barn, förutom henne hade han ingen son och ingen dotter.

³⁵ Och det skedde när han såg henne att han rev sönder sina kläder och sa: "Ack (*åh nej*), min dotter! Du gör mig helt förkrossad (*du har fört mig ner på djupaste botten, helt på knä – hebr. kara kara*) och dragit olycka över mig (*har gjort mig drabbad*). Jag öppnade min mun till Herren (*Jahveh*) och kan inte backa (*ta tillbaka det jag sagt*)."
[4 Mos 30:3]

³⁶ Och hon sa till honom: "Min far, du har öppnat din mun till Herren (*Jahveh*), gör med mig efter det som har kommit ut ur din mun, eftersom Herren (*Jahveh*) har tagit hämnd åt dig på dina fiender Ammons söner."

³⁷ Och hon sa till sin far: "Låt detta bli gjort med mig. Lämna mig ensam i två månader så att jag kan lämna och gå ner på bergen och begråta min oskuld, jag och mina vänner."

³⁸ Och han sa: "Gå." Och han sände iväg henne i två månader och hon lämnade, hon och hennes vänner, och begrät sin oskuld på bergen.

³⁹ Och det skedde när de två månaderna var slut att hon kom tillbaka till sin far [*Jefta*] som gjorde med henne efter eden som han avlagt. Och hon hade inte känt någon man.

Och det blev en sedvänja i Israel

⁴⁰ att Israels döttrar gick ut årligen för att sörja gileaditen Jefthas dotter fyra dagar om året.

Interna strider

¹ Och Efraims män samlades och gick över till Tsafon och de sa till Jefta: "Varför gick du över och stred mot Ammons söner utan att kalla på oss att gå med dig? Ditt hus ska vi bränna över dig i eld."

² Och Jefta sa till dem: "Jag och mitt folk var i stor strid med Ammons söner och när jag ropade på er räddade ni mig inte från deras hand."

³ Och när jag såg att ni inte kom till min undsättning lade jag min själ (*mitt liv*) i min (*egen*) hand och gick över mot Ammons söner, och Herren (*Jahveh*) gav dem i min hand. Varför har ni kommit upp mot mig för att strida mot mig idag?" [*Striden med Ammons söner pågick under en längre tid innan Jefta först tog på sig uppgiften att strida mot dem. Därför kan man med fog undra varför Efraims män kommer nu, när de inte kommit tidigare.*]

⁴ Och Jefta samlade alla Gileads män och stred mot Efraim och Gileads män slog Efraim eftersom de sa: "Ni gileaditer är flyktingar från Efraim mitt i Efraim och mitt i Manasse."

⁵ Och gileaditerna tog Jordans vadställen [*Dom 3:28*] mot Efraim och det blev så att när någon av Efraims flyktingar sa: "Låt oss gå över", sa Gileads män till honom: "Är du en efraimit?" Om han sa: "Nej",

⁶ då sa de till honom: "Säg, jag ber dig, Shibbolet" [*betyder: flod/bäck*], och han sa: "Sibbolet" eftersom han inte kunde uttala det rätt [*jfr Matt 26:73*], då tog de fast honom och slog honom vid Jordans vadställen. Och vid

den tiden föll från Efraim 42 000. *[Detta är ett fruktansvärt inbördeskrig.]*

Sammanfattning

⁷ Och Jefta dömde Israel i 6 år. Sedan dog gileaditen Jefta och blev begravd i Gileads städer. *[Hebreiskan har inte "i en av" utan bara "i" Gileads städer, anledningen till pluralformen är troligtvis att författaren inte vet exakt vilken stad det är, se även 1 Mos 13:12.]*

Ivtsan

⁸ Och efter honom dömde Ivtsan *[betyder: "glänsande/vit"]* från Betlehem Israel.

⁹ Och han hade 30 söner. Och 30 döttrar sände han utomlands och 30 döttrar förde han från utlandet till sina söner. Och han dömde Israel i 7 år.

¹⁰ Och Ivtsan dog och blev begravd i Betlehem.

[Det finns två Betlehem. Det större Betlehem i Galileen, strax öster om dagens Haifa på slätten norr om berget Karmel (Jos 19:15) och det södra mer kända strax söder om Jerusalem. Enligt Talmud identifieras Ivtsan med Boaz i Ruts bok och kom från södra Betlehem.]

Elon

¹¹ Och efter honom dömde sebuloniten Elon Israel. Och han dömde Israel i 10 år.

¹² Och sebuloniten Elon dog och han blev begravd i Ajalon i Sebulons land.

Avdon

¹³ Och efter honom dömde Avdon, Hallels son, piratoniten, Israel.

¹⁴ Och han hade 40 söner och 30 sonsöner som red på 70 åsneförl [jfr Dom 10:4]. Och han dömde Israel i 8 år.

¹⁵ Och Avdon, Hallels son, piratoniten, dog och han blev begravd i Piraton i Efraims land i amalekiternas bergsbygd.

13

Simson – den sjunde domaren

Simsons födelse

[Den sjunde domaren som tas upp i denna bok är Simson (hebr. Shimshon) som betyder "som solen". Han är från Dans stam, som inte fullföljt det uppdrag som Josua gav dem att inta det område som tilldelades dem (Jos 18:3). Simsons familj är en av få daniter som är kvar i Dans ursprungliga område, se Jos 19:40-48. Gud griper in i historien och börjar med att sända en ängel till en ofruktsam kvinna med bud om att hon ska föda en son som ska befria israeliterna från filistéernas förtryck, se vers 3.]

¹ Och återigen gjorde Israels söner det som var ont i Herrens (*Jahvehs*) ögon, och Herren (*Jahveh*) gav dem i filistéernas hand i 40 år.

[Filistéerna har omnämnts tidigare men detta är första gången som de seriöst är en fiende som invaderar Israel. Ordet filisté kommer från en rot som betyder att invadera. Från och med nu är de en konstant fiende fram till kung Davids tid och

slaget mot Goliat (1 Sam 17) då hotet från dem bröts under några generationer.]

² Och där fanns en man från Tsorah [25 km väster om Jerusalem, strax norr om Beit-Shemesh], från daniternas familj, och hans namn var Manoach [betyder: viloplats; från ordet noach som betyder vila]. Och hans hustru var ofrukt-sam och hade inte fött några barn. [Frasen är väldigt lik 1 Mos 11:30, och läsaren får genast koppling till berättelsen om Abram och Saraj, som inte heller kunde få barn. Intressant är att mannen identifieras först geografiskt, sedan stam och sist hans namn.]

³ Och Herrens (Jahvehs) ängel (budbärare) visade sig för kvinnan och sa till henne:

”Se, jag ber dig, du är ofrukt-sam och föder inte, men du ska bli gravid och föda en son.

⁴ Och i denna tid ska du hålla (vakta, skydda, bevara), jag ber dig, och inte dricka vin och starka (alkoholhaltiga) drycker och du ska inte äta något (rituellt) orent,

⁵ eftersom se, du ska bli gravid och föda en son. Ingen kniv ska komma över hans huvud, eftersom ynglingen ska vara en Guds (Elohims) nasir från moderlivet och han ska börja att rädda Israel från filistéernas hand.”

[Nasirlöftena finns beskrivna i 4 Mos 6:1-21. Det vanliga var att dessa var frivilliga, här ges nasirlöftet redan före befruktningen. Det innebär att även modern ska avhålla sig från vin redan

under graviditeten. Att inte äta något orent är ett tillägg som är unikt för Simsons nasirlöfte. Exakt betydelse av det är oklart, eftersom ingen jude ska äta oren mat enligt föreskrifterna i Torah. Men detta visar att renheten är väldigt viktig för Simson]

6 Och kvinnan kom och sa till sin man, till sin man sa hon:

"En man från Gud (Elohim) kom till mig [frasen antyder att hon tror att det är en profet] och hans utseende var som utseendet hos en Guds (Elohims) ängel, mycket respektingivande, och jag frågade honom inte vem han var och han berättade inte sitt namn för mig,

7 *men han sa till mig:*

'Se, du ska föda en son och nu ska du inte dricka vin och inte dricka starka drycker och inte äta något orent eftersom ynglingen ska vara en Guds (Elohims) nasir från moderlivet till den dag han dör.' "

[I en jämförelse mellan hennes rapport och det första budskapet i vers 3b-5 finns några skillnader. Hon utelämnar den sista delen att hans uppdrag har att göra med att börja rädda Israel från filistéernas hand. Hon tar inte heller med frasen att "ingen kniv ska komma över hans huvud". Detta tillsammans med hennes tillägg "tills han dör" är illavarslande och leder till sist till hans död, se Dom 16:17]

⁸ Och Manoach vädjade (*bad* – *hebr. atar*) till Herren (*Jahveh*) och sa: "O, Herre (*Adonai*), låt mannen från Gud (*Elohim*) som du sände, komma, jag ber dig, igen till oss, och undervisa oss vad vi ska göra med ynglingen som ska födas." [*Här används ett ovanligare ord för bön som ofta också involverade ett offer. Upprepningen av "oss" antyder att han var avundsjuk för att budbäraren hade kommit till hans fru och inte till honom.*]

⁹ Och Gud (*Elohim*) lyssnade på Manoachs röst och Guds (*Elohims*) ängel kom igen till kvinnan och hon satt på fältet, men Manoach hennes man var inte med (*hos*) henne.

¹⁰ Och kvinnan skyndade sig och sprang och berättade för sin man och sa till honom: "Se [*han är här*]! Mannen som visade sig för mig häromdagen har just visat sig för mig igen."

¹¹ Manoach steg då upp och gick efter sin hustru och kom till mannen och frågade honom: "Är du mannen som talade till kvinnan (*min hustru*)?"

Han svarade: "Jag." [*Det är jag.*]

¹² Manoach sa: "Nu när ditt ord kommer (*förverkligas, det som du har sagt sker*), vad är påbudet (*bindande juridiska beslut* – *hebr. mishpat*) för ynglingen och det vi ska göra [*med honom*]?"

¹³ Och Herrens (*Jahvehs*) ängel sa till Manoach: "Av allt som jag sagt till kvinnan, låt henne hålla (*vakta, skydda, bevara*) det.

¹⁴ Från allt som växer från vinrankan ska hon inte äta och vin och starka drycker ska hon inte

dricka och allt orent ska hon inte äta, allt som jag befälde henne ska hon hålla (*vakta, skydda, bevara*)."

¹⁵ Och Manoach sa till Herrens (*Jahvehs*) ängel: "Stanna, jag ber dig, så att vi kan göra i ordning en killing inför ditt ansikte."

¹⁶ Och Herrens (*Jahvehs*) ängel sa till Manoach: "Även om du håller kvar mig ska jag inte äta av ditt bröd och om du gör i ordning ett brännoffer måste du offra det till Herren (*Jahveh*)." Eftersom Manoach inte visste att han var Herrens (*Jahvehs*) ängel.

¹⁷ Och Manoach sa till Herrens (*Jahvehs*) ängel: "Vilket är ditt namn? För när dina ord kommer (*det du sagt går i fullbordan*) kan vi ära dig (*ordagrant "och vi kan ge dig härlighetstygnd" från ordet kavod*)."

¹⁸ Och Herrens (*Jahvehs*) ängel sa till honom: "Varför frågar du efter mitt namn? Det är obeskrivligt (*underbart – hebr. pili*)."

[Ordet "obeskrivligt" används bara här och i Ps 139:6 där det beskriver något som går över mänskligt förstånd. Ordet kommer från verbet att göra under. Det används om Isaks födelse (1 Mos 18:14), befrielsen från Egypten (1 Mos 3:20), korsandet av Jordan (Jos 3:5), osv. Det beskriver något som är alldeles för underbart och omöjligt för oss att förstå, det är något som tillhör det himmelska och bara kan förstås i den himmelska dimensionen.]

¹⁹ Och Manoach tog killingen med matoffret och offrade det på klippan till Herren (*Jahveh*) och

det obeskrivliga gjordes och Manoach och hans hustru såg det.

²⁰ Och det skedde när flamman steg upp mot himlarna från över altaret att Herrens (*Jahvehs*) ängel steg upp i altarets flamma. Och Manoach och hans hustru såg det och de föll ner på sina ansikten på marken.

²¹ Och Herrens (*Jahvehs*) ängel visade sig inte igen för Manoach och för hans hustru. Vid den tiden visste Manoach att han var en Herrens (*Jahvehs*) ängel.

²² Och Manoach sa till sin hustru: "Vi ska döden dö eftersom vi har sett Gud (*Elohim*)."

²³ Och hans hustru sa till honom: " [Om] Herren (*Jahveh*) har behag till att döda oss skulle han inte ta emot ett brännoffer och ett matoffer från vår hand och han skulle inte låta oss se alla dessa ting och inte vid denna tid låtit oss höra dessa ting."

²⁴ Och kvinnan födde en son och hon gav (*kallade*) honom namnet Simson (*hebr. Shimshon; betyder "som solen"*) och ynglingen växte upp och Herren (*Jahveh*) välsignade honom.

²⁵ Och Herrens (*Jahvehs*) Ande började röra vid (*verka, oro, skaka, "hamra på"* - *hebr. paam*) honom i Machane-Dan [*Dans läger - distriktet dit Dans stam immigrerade, se Dom 18:12*] mellan Tsorah och Eshtaol.

[Det hebreiska ordet för att röra vid har betydelsen av en hammare som upprepade tillfällen hamrar och formar en metall på ett städ. Ordet återfinns bara 5 ggr i GT och översätts ofta oro]

(1 Mos 41:8; Ps 77:5; Dan 2:1, 3). I berättelsen som följer nämns åtminstone sju tillfällen då Simson fylls av Guds kraft, se Dom 14:6, 19; 15:4-5, 8, 14-15; 16:3, 30.]

14

Simson förråder sin hemlighet för sin filisteiska fru

¹ Och Simson gick ned [från bergsbygden] till [den filisteiska staden] Timnah och såg en kvinna i Timnah, en dotter till en filisté.

[Timnah (Tell Batash) var en stad i Juda 7 km norr om Beit-Shemesh. Det var en gränsstad för Juda stams område, se Jos 15:10. Det var hit Juda gick och Tamar förklädde sig till en prostituerad, se 1 Mos 38:12-14. Beskrivningen "gick ned" och de tidigare händelserna här med Juda, förbereder läsaren på att det som nu kommer ske inte är bra. Simson har alla förutsättningar med föräldrar som ville leva rättfärdigt i en ogudaktig tid och till och med en ängel som proklamerade hans födelse. I jämförelse med Jefta som var född av en prostituerad och blev driven ut ur hemmet, se Dom 11:2, hade han alla förutsättningar, men det krävs mer för att följa Guds väg. Det är en skillnad mellan att tillfälligt verka i Andens kraft och vara kontrollerad av Anden. Andens frukt består bl.a. av självbehärskning, se Gal 5:23.]

² Och han kom upp och berättade för sin far och för sin mor och sa: "Jag har sett en kvinna i Timnah, en dotter till en filisté, gå nu och ta henne till hustru åt mig."

³ Men hans far och hans mor sa till honom: "Finns det ingen kvinna bland dina bröders döttrar [*vår stam – Dan*] eller bland hela mitt folk [*det judiska folket*], så att du måste gå och ta en hustru från de oomskurna filistéerna?"

Men Simson sa till sin far: "Hon – ta henne till mig, för hon är den rätta för mina ögon."

[Den hebreiska ordföljden har "hon" först, vilket betonar Simsons beslut, som bara är baserat på känslor, att det inte finns några alternativ – det är henne han ska ha. Intressant är också föräldrarnas argumentation och vilka skäl de anger. De verkar mest se det som ett kulturellt problem. De nämner inget om förbudet i 5 Mos 7:1-5 eller nasirlöftet och tilltalet att han ska rädda Israel från just filistéerna (Dom 13:2).]

⁴ Men hans far och hans mor visste inte att det var från Herren (*Jahveh*), eftersom han [*Herren*] sökte ett tillfälle (*anledning – hebr. toanah*) mot filistéerna. Vid den tiden rådde filistéerna över Israel.

[Denna kommentar från författaren är en nyckelvers för att förstå hela episoden med Simson. Substantivet toanah används bara här, men verbet anah används för att beskriva en lämplig tid för att något ska ske. Israeliterna hade blivit mer och mer bekväma med att dras med i de

omkringliggande folkens seder och moral. Nu kommer Gud låta även mänsklig svaghet verka för hans syften, tog inte israeliterna upp striden mot filistéerna, kommer han låta filistéerna resa sig upp mot Israel.]

⁵ Så gick Simson ner till Timnah, tillsammans med sin mor och far. När de kom till Timnachs vingårdar, då mötte plötsligt ett ungt rytande lejon honom.

[Det första verbet "gick" är i singular, vilket betonar att det var Simson som var den pådrivande i att de gick ner, och hans föräldrar följde honom. Nästa verb "kom" är i plural, vilket visar att de alla kom förbi vingården. Förmodligen kommer Simson till vingården före sina föräldrar, eller så dröjer han kvar medan de går vidare, eftersom de inte är medvetna om vad som hänt (vers 6). Denna händelse blir en parallellhandling som vävs samman i Simsons gåta och når sitt crescendo i Dom 15:9.]

⁶ Och Herrens (Jahvehs) Ande kom mäktigt (föll, svepte hastigt och med kraft) över honom och han slet sönder (*delade* – hebr. *shasa*) det [*det stora lejonet*] som om det var en [*liten*] killing, och han hade ingenting [*inget verktyg eller vapen*] i sin hand. Men han berättade inte för sin far och sin mor vad han hade gjort.

⁷ Och han gick ner och talade med kvinnan [*i Timnah*] och hon behagade Simsons ögon.

[Här berättas inte hela historien men man kan på goda grunder anta att föräldrarna har pratat med varandra och kommit överens innan fästman och fästmö nu får träffa varandra till förlovningen, för att sedan vara åtskilda i enlighet med dåtidens tradition, fram till bröllopet.]

⁸ Och efter en tid (ordagrant dagar) [troligen ett år, den normala seden mellan trolovning och bröllop] återvände han för att ta henne [som sin hustru], och han vek av för att se [resterna av] lejonets kropp, och se, där var en församling (hushåll – hebr. edah) av bin [en bisvärm] i lejonets kropp och honung.

[Bin söker sig inte normalt sett till kadaver, men här har kroppen förmultnat och torkat. Även detta visar att det gått ett år sedan händelsen. Ordvalet edah istället för det vanliga ordet för svärm (hebr. seres) är medvetet av författaren. Ordet används alltid om människor och då ofta en grupp israeliter (ett hushåll med 10 personer, se 2 Mos 12:3). Mitt i en miljö av förruttnelse, kan Gud låta det komma honung och sötma. Frågan kommer nu om Simson kommer följa sitt nasirlöfte och inte röra vid något dött (3 Mos 6:6), något som även gällde alla israeliter (3 Mos 11:24-25, 39).]

⁹ Och han skrapade ut den i sin hand och gick, och åt medan han gick, och han kom till sin far och till sin mor och gav till dem och de

åt. Men han berättade inte för dem att han skrapat honungen ur lejonets kropp. *[Ännu en gång följer Simson sina begär. Det anas hur han nonchalant tar det han vill och sedan går och äter. Han ger också till sina föräldrar, vilket gör att de också blir rituellt orenade. Hans föräldrar hade helgat honom, nu vanhelgar han dem utan att de ens vet om det.]*

¹⁰ Och hans far gick ner till kvinnan *[i Timnah]* och där ordnade Simson en fest (*hebr. mishte*), eftersom de unga männen brukade göra det.

[Bröllopsfesten brukade pågå i sju dagar, se vers 12. Det normala enligt judisk tradition är att den blivande brudgummen har med sig sina vänner, men nu kommer Simson ensam. Ordet för fest kommer från verbet att dricka (hebr. shata). Ett av de mest vanliga fynden i filisteiska bosättningar är bägare med en sil, ofta kallad "ölbägare". Arkeologin bekräftar att alkoholen flödade under dessa tillställningar, se även Est 5:6; Dan 5:1-2. Genom att dricka vin bryter Simson ännu ett nasirlöfte, se 4 Mos 6:3-4.]

¹¹ Och det skedde när de såg honom att de tog 30 *[filisteiska]* bröllopsvänner (*marskalkar – hebr. merea*) att vara med honom *[för att ansvara för bröllopsfesten]*.

¹² Simson sa då till dem: "Låt mig förelägga en gåta (*hebr. chod chida; ordagrant: "låt mig gåta en gåta"*) för er. Om ni kan berätta gåtans lösning (*hebr. haged hagido; ordagrant berättande berätta*) för mig inom festens sju

dagar och finna den, då ska jag ge er 30 linneskjortor och 30 ombyten kläder.

¹³ Men om ni inte kan berätta för mig, då ska ni ge mig 30 linneskjortor och 30 ombyten kläder.”

De svarade honom: ”Förelägg gåtan för oss och låt oss höra.”

[Dåtidens investeringar var bland annat kläder, se Matt 6:19. Utifrån männens protester i vers 15 förstår vi också att värdet på belöningen var stor.]

¹⁴ Han sa till dem:

”Från ätaren kommer fram mat
och från den starke kommer fram sötma.”

Men ingen av dem kunde berätta gåtan på tre dagar.

¹⁵ Och det skedde på den sjunde dagen att de sa till Simsons hustru: ”Locka din man så att han berättar gåtan för oss, annars bränner vi dig och din fars hus med eld, har ni kallat hit oss för att göra oss fattiga?”

¹⁶ Och Simsons hustru grät över (*på*) honom [*klängde sig mot honom*] och sa: ”Du hatar mig bara, du älskar mig inte, du har förelagt en gåta till mitt folks söner och berättar inte för mig och säger till henne [*din hustru*]: ’Se, till min far och till min mor berättar jag inte och till dig [*ska jag*] berätta?’ ” [*Se vers 6 och 9*]

¹⁷ Och hon grät över honom den sjunde dagen, medan festen pågick, och det skedde på

den sjunde dagen att han berättade för henne, eftersom hon pressade honom hårt. Och hon berättade gåtan för sitt folks söner.

¹⁸ Och männen i staden sa till honom på den sjunde dagen innan solen gick ner:

”Vad är sötare än honung
och vad är starkare än ett lejon?”

Och han sa till dem: ”Om ni inte hade plöjt med min kviga [*’mjölkat min fru på information’*], hade ni inte löst min gåta.”

¹⁹ Och Herrens (*Jahvehs*) Ande kom över honom och han gick ner till [*den filisteiska staden*] Ashkelon [*en sträcka på 3,7 mil*] och slog 30 män av dem och tog deras kläder och gav till dem som svarat rätt på gåtan. Och hans vrede var upptänd och han gick upp till sin fars hus.

²⁰ Men Simsons hustru gavs till [*giftes bort med*] en av hans bröllopsvänner (*marskalkar – hebr. merea*), den som han fått som marskalk. [*Hon gifts bort till hans bestman, troligtvis en av de 30 filisteiska bröllopsvännerna (vers 14). Se även Joh 3:29.*]

15

Simson besöker sin fru i Timnah

¹ Och det skedde efter en tid, när det var dags för veteskörden [*i maj-juni*] att Simson besökte sin hustru [*i Timnah*] med en killing och han sa: ”Jag vill gå in till (*ha sexuellt umgänge med*) min

hustru i kammaren." Men hennes far lät honom inte gå in.

² Och hennes far sa: "Jag tänkte verkligen att du hatar henne, därför gav jag henne till din bestman (*hebr. merea*) [*som ansvarade för festligheterna kring bröllopet*]. Är inte hennes yngre syster vackrare än hon? Ta henne [*den yngre*], jag ber dig, istället för henne [*din hustru*]."

³ Men Simson sa till dem: "Den här gången utan skuld inför (*blir jag kvitt*) filistéerna, om jag gör dem något ont (*skadar dem*)."

⁴ Och Simson gick och fångade 300 rävar och tog facklor och band ihop svans med svans och satte en fackla i mitten mellan två svansar.

⁵ Och när han hade tänt facklorna lät han dem gå in i filistéernas stående säd [*korn- och vetefälten*] och brände både sädeskärvarna [*högar av säd som redan skördats*] och den stående säden [*oskuren säd*] och dessutom olivplanteringarna [*och förstörde det sättet också hösten skörd*].

⁶ Och filistéerna sa: "Vem har gjort detta?" Och de sa: "Simson, timnitens svärson, eftersom han har tagit hans hustru och gett henne till hans bestman (*hebr. merea*) [*som ansvarade för bröllopet*]."

Så filistéerna kom upp och brände henne och hennes far i eld. [*Det som de 30 filisteiska bröllopsvännerna hotat att göra mot Simsons hustru om hon inte ger dem svaret på gåtan, sker nu ändå eftersom hennes far inte har respekterat att hon är Simsons hustru, se Dom 14:15.*]

⁷ Och Simson sa till dem: "Om ni gör på detta sätt kommer jag att hämnas dem och därefter upphöra."

⁸ Och han slog dem – lår över höft, en stor slakt (*han fullständigt förgjorde dem*). [Uttrycket "lår på höft" är troligtvis ett ordspråksliknande uttryck, liknande svenskans "slå någon sönder och samman".] Sedan gick han ner och bodde i klippans klyfta i Etam.

[Det finns en stad nära Betlehem som heter Etam (2 Krön 11:6), men den ligger för långt österut, och Simson är inte i en stad. Det vanligaste förslaget är Arak Ismain (ett område med många grottor) just utanför Simsons hemstad Tsorah i Juda.]

Simson dödar 1 000 filistéer

⁹ Och filistéerna gick upp och slog läger i Juda och spred ut sig i Lechi [som betyder käkben – troligtvis i närheten av Beit-Shemesh].

[Det är troligt att de flesta daniterna redan har flyttat upp i norr eftersom filistéerna söker efter Simson i Juda, inte i Dans område. Dans stam har inte fullföljt det uppdrag som Josua gav dem att inta det område som tilldelades dem (Jos 18:3), och på vägen norrut anammade hela stammen även avgudadyrkan, se Dom 18. Simsons familj är en av få daniter som är kvar i Dans ursprungliga område som Josua tilldelade dem (Jos 19:40-48). Det är troligen också orsaken till att just den familjen fått sin speciella kallelse som inleds med

ett änglabesök, se Dom 13:3. Egentligen gör Simson det som hela Dans stam skulle ha gjort.

Exakt var Lechi ligger är inte säkerställt. I vers 17 får platsen namnet "kåkbenshöjden". Det kan syfta på en grottöppning, bergsformation eller något annat som liknar en åsnekåke, eller så fick den höjden sitt namn på grund av händelserna här i vers 9-20. På samma plats finns även källan Ein-Haqore (vers 19). Även klyftan i Etam (vers 8 och 11) bör inte vara så långt från Lechi. De flesta identifierar Lechi någonstans i området kring Beit-Shemesh. I vers 9-10 är det dock tydligt att filistéerna går "upp" till någon av Judas huvudstäder som var Betlehem (Dom 12:8; 17:7) eller Hebron (Dom 1:20; 16:3), därifrån går man "ner" till Etam. En annan koppling till Dans stam (Dom 13:2) är att det området ser ut som ett kåkben ovanifrån. Det är inte ovanligt att platser får namn utifrån sin form, jfr Harpsjön (hebr. Jam Kinneret).]

10 Juda män frågade: "Varför har ni kommit upp mot oss?"

De svarade: "Till att binda Simson har vi kommit upp, för att göra mot honom som han har gjort mot oss."

11 Och 3 000 män från Juda gick ner till klippans klyfta i Etam och sa till Simson: "Vet du inte att filistéerna råder över oss? Vad är det du har gjort mot oss?"

Han svarade dem: "Som de gjorde mot mig så har jag gjort mot dem."

¹² Och de sa till honom: "Vi har kommit ner för att binda dig och ge dig i filistéernas hand."

Och Simson sa till dem: "Ge er ed till mig att ni inte själva ska falla över mig."

¹³ De svarade honom och sa: "Nej, men vi ska binda dig och ge dig i deras hand men försäkrar att vi inte ska döda dig." Och de band honom med två nya rep och förde upp honom från klippan.

¹⁴ När han kom till Lechi, ropade filistéerna högt (*gav upp ett härskri*) och rusade mot honom. Då kom Herrens (*Jahvehs*) Ande över honom, och repen runt hans armar blev som lintrådar som fattat eld, och de smälte och hans rep [*rann av honom*] bort från hans händer.

¹⁵ Och han hittade en färsk åsnekäke [*här används samma ord för käke som i platsen Lechis namn*] och sträckte fram sin hand och tog den och slog 1 000 män [*med den*].

¹⁶ Och Simson sa:

"Med ett käkben (*hebr. lechi*) från en åsna (*hebr. chamor*),

en hög, två högar (*hebr. chamor chamorata-jim*);

med ett käkben från en åsna,
har jag slagit 1 000 män."

[Denna vers är en poetisk segersång. Det är också en ordlek där ordet för åsna och hög har samma rot chamar och skrivs med samma tre hebreiska bokstäver (chet, mem och resh). De två fraserna är parallella och det sker en stegring. Hög är

singular och sedan upprepas högar i dual-formen, dvs. två högar. Exakt vad "hög" betyder är inte helt klart, men sången antyder att Simsons seger skedde i flera steg, en hög, sedan två högar, osv. Talet 1 000 är inte ett exakt, utan ett typiskt poetiskt skrivsätt för att det är många. Jfr även Davids segersång, se 1 Sam 18:7.]

¹⁷ Och det skedde när han hade slutat tala att han kastade iväg käken från sin hand, och den platsen [*heter; fick namnet*] Ramat-Lechi [*ordagrant: "Käkbenshöjden"*].

¹⁸ Och han var mycket törstig och ropade till Herren (*Jahveh*) och sa: "Du har gett i din tjänares hand denna stora befrielse, och nu låter du mig dö av törst och falla i de oomsburnas hand."

¹⁹ Och Gud (*Elohim*) klöv fördjupningen som finns i Lechi och lät vatten komma ut därifrån och han drack och hans ande återvände och han blev upplivad. Därför kallade (*gav*) han [*källan*] namnet Ein-Haqore, som finns i Lechi till denna dag. [*Källans namn kommer från de hebreiska orden ein och qara och är ordagrant "Rop-källan". Här finns en parallell till 2 Mos 17:1-7.*]

²⁰ Han [*Simson*] dömde Israel i 20 år, under filistéernas dagar [*då de styrde över Israel, se Dom 14:4, 11*].

[Formuleringen får läsaren att tro att cykeln med Simson är färdig, men det är den inte. I nästa

vers följer en ny episod där den gemensamma nämnaren är Simsons förtjusning i kvinnor och platsen, i detta fall så långt ner i Filistéen han kunde komma – Gaza.]

16

Simson besöker en prostituerad i Gaza

¹ Och Simson gick ner [ända] till Gaza. Där såg han en prostituerad kvinna och gick in till henne (*hade sexuell umgänge med henne*).

[Gaza var den sydligaste av de fem större filisteiska städerna, se Jos 13:3. Simson är långt nere i det filisteiska området, se Dom 6:4. Det var en stor stad på 55 hektar, idag är den antika staden omgiven av moderna byggnader. Det hebreiska namnet är Aza som kommer från ordet az – stark!]

² Till Gazaborna var det sagt: "Simson har kommit hit." Och de omringade honom och låg i bakhåll (*på lur*) [*vid huset eller utanför porten*] och väntade på honom hela natten (*hebr. lajla*) i stadens portar och var tysta hela natten (*hebr. lajla*) och sa: "När morgonen ljusnar slår vi honom (*med ett dödligt slag*)."

³ Och Simson låg där halva natten (*hebr. lajla*) och steg upp efter halva natten (*hebr. lajla*) och tog tag i dörrarna från stadens portar och de två dörrposterna och gav sig av med tvärstänger och lade dem över sina skuldror och gick upp till

toppen på berget öster om Hebron [*ordagrant: "som är över Hebrons ansikte"*].

[Här går Simson från kusten sex mil upp i Juda berg ända till Hebron, en avsevärd sträcka med två dörrar och dörrposter med tvärsålar på axlarna. Läsaren blir uppmärksam på ordet natt (hebr. lajla) som används två gånger i vers 2 och två gånger (halva natten) i vers 3. Strukturellt sett är kvinnan i Gaza den andra kvinnan som Simson är med, av de tre som det berättas om. I ett kiastiskt perspektiv så vänder berättelsen här när den kommit "halvvägs" in i natten, i resten av detta kapitel följer andra halvan av Simsons natt. Vi ser även flera likheter i berättelsen i Dom 14 med den första kvinnan och det som snart följer med den tredje kvinnan i vers 4-21. Simson har nu kommit halvvägs in i natten, och scenen är öppen för nästa lajla...]

Simson förräder sin hemlighet för Delila

⁴ Och det skedde sedan att han blev förälskad i en kvinna vid floden Soreq [*i närheten av Simsons hemtrakter där städerna Tsorah, Eshtaol, Timnah och Ekron låg*] och hennes namn var Delila.

[I föregående vers var Simson i Hebron (hebr. Chevrón). Kanske skulle Simson nu hålla sig i de judiska områdena och hitta en hustru där, redan i inledningen på denna vers anar läsaren oråd. Det går en tid, och Simson blir förälskad igen. Detta är den tredje kvinnan som Simson blir involverad

med (som omnämns i Domarboken, se Dom 14:1-2; 16:1). Bibeln är inte emot kärlek mellan en man och en kvinna, problemet är var han är och söker efter kärleken. Soreq ligger i låglandet i filistéernas område. Hans första fru och den prostituerade kvinnan i Gaza har inte nämnts vid namn, nu blir läsaren upplyst att denna tredje kvinna heter Delila. Betydelsen av hennes namn bär också med sig en gåta. Ordets ursprung kan härledas från arabiska dalla som betyder att flirta. Men det finns även en koppling till det hebreiska ordet för natt som är lajla. Bokstaven dalet i början av Delilas namn gör att betydelsen blir "av natten". Här finns även en anspelning på hur Simson (hebr. Shimshon), som betyder "som solen", nu går mot natten.]

⁵ *Då kom filistéernas furstar upp till henne och sa till henne: "Locka (ordagrant: öppna upp) honom och se vad hans stora styrka är (vad den består av) och hur vi kan komma åt honom och fångsla honom så vi kan förödmjuka (plåga – hebr. anah) honom. Och vi ska ge dig 1 100 silver var." [Mönstret från Dom 14:15 upprepar sig. Delila går med på detta förslag. Det är troligt att texten syftar på de fem filisteiska kungarna, vilket gör att totala summan är 5 500 silver. Den vanliga årslönen för en arbetare var 10 silvermynt, Abraham köpte ett fält för 400 shekel silver (1 Mos 23:15-16).]*

⁶ *Då sa Delila till Simson: "Berätta för mig, jag*

ber dig, var får du din stora styrka från och hur kan man fångsla dig till att förödmjuka (*plåga*) dig?”

⁷ Simson svarade [*med en lögn*]: ”Om de binder mig med sju färska linor (*tältlinor; rep av senor; hebr. jeter*) som inte har hunnit torka, så blir jag lika svag som en [*vanlig*] människa.” [*Tältlinor och bågsträngar gjordes ofta av inälvorna av boskapsdjur. Även senor från ben av får användes. Jämför med hebr. avot i vers 11.*]

⁸ Då kom filistéernas furstar upp till henne med sju färska linor som aldrig hade torkat och hon band honom med dem.

⁹ De som satt i bakhåll hos henne var i den inre kammaren. Hon sa då till honom: ”Filistéerna är över dig Simson!” Han slet sönder [*de tjocka starka*] linorna som om de varit garn av lin när den blir svedd av elden [*som blir varm och börjar lukta bränt, då går den lätt av*], Men han avslöjade inte [*hemligheten bakom*] sin styrka. [*Se Dom 15:14 om linet.*]

¹⁰ Då sa Delila till Simson: ”Se, du har förnedrat (*lurat – hebr. talal*) och talat osanning (*illusion*) till mig. Berätta nu för mig, jag ber dig, hur man kan binda dig.”

¹¹ Han sa till henne [*och ljög igen*]: ”Om de binder mig i nya rep (*hebr. avot; tvinnat rep*) som inte har brukats till något (*ordagrant: som inget arbete gjorts med*) så blir jag lika svag som en [*vanlig*] människa.”

¹² Då tog Delila nya rep och band honom med dem och sa till honom: "Filistéerna är över dig Simson!" De som satt i bakhåll var i den inre kammaren [*på samma sätt som förra gången, se vers 9*]. Men han slet dem [*de nya repen*] från sina armar som om det varit en [*tunn*] tråd.

¹³ Och Delila sa till Simson: "Se, hittills har du förnedrat (*lurat* – *hebr. talal*) mig och talat till mig osanning [*varje gång*]. Berätta till (*för*) mig hur du kan bindas."

Och han sa till henne: "Om du väver mitt huvuds sju lockar med väven." [*Nu börjar Simson leka med elden, han involverar sitt hår som är nyckeln.*]

¹⁴ [*Hon fick honom att somna*] Och hon drev i en tältplugg och sa till honom: "Filistéerna är över dig Simson!" Och han vaknade från sin sömn och drog ut tältpluggen ur vävspolen och väven.

¹⁵ Då sa hon till honom: "Hur kan du säga att du älskar mig när ditt hjärta inte är med mig? Dessa tre gånger har du förnedrat (*lurat* – *hebr. talal*) mig och inte berättat för mig var din stora styrka kommer från."

¹⁶ Och det skedde eftersom hon pressade honom i sina ord hela dagarna och plågade (*hebr. alats*) honom med sina ord och hans själ (*hela han varelse* – *hebr. nefesh*) blev otålig (*ordagrant: bli för kort*) till döden.

¹⁷ Och han berättade till henne hela sitt hjärta och sa till henne: "Ingen rakkniv har kommit

över mitt huvud eftersom jag är en Guds (*Elo-hims*) nasir från min mors livmoder. Om jag blir rakad viker min styrka ifrån mig och jag ska bli svag och vara likadan som alla [*vanliga*] människor.”

¹⁸ Då nu Delila förstod att han berättat hela sitt hjärta till henne sände hon och kallade på filistéernas furstar och sa: ”Kom upp den här gången eftersom han har berättat hela sitt hjärta till mig.” Och filistéernas furstar kom upp till henne och tog med sig silvret i sina händer.

¹⁹ Hon lät honom sova över sitt knä och hon kallade på en man och lät de sju lockarna från hans huvud bli avrakade. Och hon började förödmjuka (*plåga* – *hebr. anah*) [*se vers 5-6*] honom och hans styrka lämnade honom (*var inte längre kvar över honom*).

²⁰ Och hon sa: ”Filistéerna är över dig Simson!” Och han vaknade ur sin sömn och sa (*alternativt: tänkte*): ”Jag ska gå som de andra gångerna och skaka av mig själv.” Men han visste inte att Herren (*Jahveh*) hade vikt från honom.

²¹ Och filistéerna grep i honom och rev ut (*ordagrant: grävde bort*) hans ögon och de gick ner med honom till Gaza och fängslade honom i bronskättingar och lät honom mala i huset där han var fängslad.

[Simsons stora svaghet var kvinnor. Att han ser vackra kvinnor och låter sina ögon styra honom, leder honom till hans avfall från Gud. Se 1 Joh

2:15-17; Matt 5:29. Därför är det också logiskt att det är just hans ögon som här tas ifrån honom.]

²² Men hans huvuds hår började växa där han blivit rakad.

Simsons död

²³ Och filistéernas furstar *[troligtvis de fem filisteiska furstarna från Gaza, Ashkelon, Ashdod vid Medelhavskusten och Ekron och Gat lite längre in från kustremsan, se Jos 13:3]* samlades för att offra ett stort offer till sin gud (elohim) Dagon *[som dyrkades i de filisteiska städerna, se 1 Sam 5:2]* och för att glädjas och de sa: "Vår gud har gett vår fiende Simson i vår hand."

²⁴ När folket såg honom, prisade de sina gudar genom att säga:

"Vår gud har gett vår fiende
i vår hand,
och den som fördärvat vårt land,
som har slagit (*dödat*) många av oss."

²⁵ Och det skedde när deras hjärta var glatt *[firandet var i full fart]* att de sa: "Kalla på Simson så att han kan roa (*underhålla* – hebr. *sochaq*) oss." *[Kanske satte man ut föremål som han inte såg som han skulle ramla över. Det är bara en av flera möjligheter att håna en blind person på en okänd plats.]*

Och man kallade på Simson från fängelsehuset och han hånades (*skrattades*

åt – *hebr. tsachaq*) framför dem. Sedan ställde de honom mellan pelarna.

²⁶ Då sa Simson till ynglingen som höll honom med ett starkt (*fast, säkert* – *hebr. chazaq*) grepp i handen: "Släpp mig så att jag kan känna pelarna som huset vilar på och luta mig mot dem."

²⁷ Huset [*templet*] var fyllt av män och kvinnor och alla filistéernas furstar var där. Och på taket fanns 3 000 män och kvinnor som såg när Simson hånades.

²⁸ Och Simson ropade till Herren (*Jahveh*) och sa: "Herre, Herre (*Adonai, Jahveh*), kom ihåg mig, jag ber dig, och gör mig stark (*fast, säker, tapper* – *hebr. chazaq*), jag ber dig. Bara denna gång, Gud (*Elohim*), så att jag får hämnas filistéerna för mina båda ögon."

[I berättelsen om Simson används det hebreiska ordet koach om hans egen styrka och förmåga sju gånger (se vers 5, 6, 9, 15, 17, 19 och 30). Här är enda gången han använder tilltalet Adonai Jahveh (Jfr Dom 15:18). Det går att se ett visst ödmjukande i Simsons bön, men samtidigt visar flera detaljer på motsatsen. Bönen centrerar kring honom själv, av bönens 18 ord är 5 personliga pronomen (jag, min, mina), inget nämns om hans uppdrag för att rädda det israelitiska folket. Uttrycket "bara denna gång" visar på samma impulsiva kortsynthet som har karaktäriserat hela hans liv. Han har varit driven av sin syn, och även om han inte har ögonen kvar; blir de ändå själva motivet till varför Gud ska hämnas]

för hans två ögon.]

29 Och Simson tog spjärn mot de två pelarna i mitten som huset vilade på och lutade sig över dem, en med sin högra och en med sin vänstra hand.

30 Och Simson sa: "Låt mig själv (*min person* – hebr. *nefesh*) dö med filistéerna." Och han sträckte sig i sin styrka (*sin egen förmåga* – hebr. *koach*) och huset [*Dagons tempel*] föll över furstarna och över hela folket som var där. Och de han dödade när han dog, var fler än de som han dödat medan han levde.

[Det är tydligt att Gud svarar på Simsons bön, men även här använder Simson sin egen förmåga. Avslutningen blir också ett vemodigt konstaterande att denne man med en speciell kallelse slösade bort sitt liv och gjorde mer för israeliterna död, än när han levde. Hans sista ord "Låt mig dö med filistéerna" blir ett tragiskt sista ord från den som var tänkt att vara en nasir, avskild för Guds tjänst. I nästa vers noteras hur israeliterna hämtar hans kropp och ger honom en värdig begravning.]

31 Och hans bröder och hela hans fars hus kom ner och tog honom och förde upp honom och begravde honom mellan Tsorah och Eshtaol [*i Låglandet*] i hans far Manoachs begravningsplats [*och hemstad*].

[Tsorah var Simeons familjs hemstad och bara 2

km norr om den ligger Eshtaol. Städerna ligger 25 km väster om Jerusalem, strax norr om Beit-Shemesh, se även Dom 13:2, 25.]

Och han dömde Israel i 20 år. [Dom 15:20]

[Simson hade en svaghet för kvinnor. Det var inget magiskt med att hans hår rakades av, styrkan satt inte i håret. Det var hans nasirskap, som han underordnade Delilas manipulationer, istället för Gud. Det var anledningen till att Gud lämnade honom. Han övergav helt enkelt sitt ursprungliga uppdrag. När hans hår växte tillbaka så återgick han till sitt ursprungliga uppdrag.]

Simsons sätt att vara nasir skiljer sig från det som står i 4 Mos 6. Han verkar inte ha haft några restriktioner om att inte komma nära något dött. Dessutom dödade han många, vilket inte ingår i ett vanligt nasirskap. Men fortfarande hade han Guds kallelse att vara en sorts nasir, där håret är en symbol för detta.]

17

Avgudadyrkan i Dan

En avgud i ett hem

[Den första berättelsen återberättar hur Moses egna barnbarn och ättlingar sätter upp ett helt system av avgudadyrkan i Dan. Berättelsen har sju episoder, där de tre sista hör ihop och blir bara värre och värre. Den första husguden sätts upp av en individ, medan den andra sätts upp av en hel stam!]

¹ Och det hände sig att det fanns en man i Efraims bergsbygd vars namn var Mika (*hebr. Michajho*) [*betyder: Vem är som Jahveh?*].

[Efraims bergsbygd sträckte sig från Betel, norr om Jerusalem, upp till Jisreelslätten. Här låg Shilo där tabernaklet stod. Namnet Mika stavas Michajho i vers 1 och 4, senare i vers 5 och resten av kapitlet används den kortare hebreiska formen Micha. Båda namnen betyder "Vem är som Jahveh?" I berättelsen nämns om 1 100 silver, samma summa som var och en av de filisteiska kungarna erbjöd Delila för att förråda Simson, se Dom 16:5.]

² Och han sa till sin mor: "De 1 100 silvermynt som togs från dig och du svor en förbannelse [*över den som stulit; ovanliga hebr. ala används här*], och även sa i mina öron (*han hörde hennes ed*). Se, silvret är med mig, det var jag som tog [*stal*] det."

Hans mor svarade: "Välsignad är min son till Herren (*Jahveh*)."
[Det är märkligt att hon välsignar sin son som just erkänt att han stulit.]

³ Han lämnade tillbaka de 1 100 silvermynten till sin mor.

Och hans mor sa: "Avskilt, jag avskiljer [*ordet qodesh upprepas två gånger*] silvret till Herren (*Jahveh*) från min hand till min son, till att göra en bildstod [*sten eller trä, som fick ett lager av silver*] och en gjuten avbild, och nu ger jag tillbaka det (*silvret*) till dig."

⁴ Och han gav tillbaka silvret till sin mor. Och hans mor tog 200 silver och gav dem till smeden och han gjorde en bildstod och en gjuten avbild, och den var i Mikas (*hebr. Michajhos*) hus. *[Kvinnan verkar inte se något problem med att bryta mot Guds bud i 2 Mos 20:4-5; 5 Mos 5:8-9; 27:15. Här finns en likhet med Ananias och Safira, se Apg 5:1-11.]*

⁵ Och mannen Mika (*hebr. Michah; betyder: "vem är som Gud"*) hade ett gudshus och han gjorde en efod *[prästlig klädnad, se 2 Mos 28:4-6]* och *[några]* husgudar (*figuriner – hebr. terafim*) och han ordinerade *(lät fylla handen av)* en av sina egna söner, som blev hans präst.

[Att fylla en hand är en del av den ritual som gjordes för att avskilja någon till präst. Se även 4 Mos 3:10; 16:17; 5 Mos 21:5; Heb 5:4. Mikas mor återkommer inte mer i berättelsen och många frågor återstår. Var är Mikas far? Vad gjorde kvinnan med de återstående 900 silvermynten?]

⁶ På den tiden fanns det ingen kung i Israel. Var och en gjorde vad han själv ansåg vara rätt.

Leviterna dras in

⁷ Och det fanns en yngling från Betlehem i Juda, från Juda familj, och han var levit och han vistades där.

[Hur kunde en levit (person från Levi stam) komma från Juda stam? Anledningen kan vara att man adopterade leviter till sina familjer för att kunna ha en "egen" präst. Några exempel på det ges här i Domarboken, se vers 11 och Dom 18:19.]

⁸ Och mannen gick från staden, från Betlehem i Juda, till att vistas varhelst han kunde finna. *[Frasen är tvetydig, letade han efter mat, en plats att bosätta sig på, ett arbete eller en plats som Gud skulle visa honom?]* Och han kom till Efraims bergsbygd till Mikas hus, till att forma hans väg. *[Sista frasen är också ovanlig]*

⁹ Mika frågade honom: "Från var kommer du?"

Han svarade honom: "Jag är en levit från Betlehem i Juda och jag går till att vistas varhelst jag kan finna *(en plats att vistas på)*."

¹⁰ Och Mika (*hebr. Micha*) sa till honom: "Bo hos mig och bli för mig en far och en präst, och jag, jag ska ge till dig tio silver till dagarna och dyrbara kläder och ditt levebröd *(din överlevnad - hebr. michja)*." Och leviten gick *(in till honom)*.

¹¹ Och leviten var nöjd till *(med)* att bo hos mannen, och ynglingen blev till *(för)* honom som en av hans söner.

¹² Och Mika ordinerade leviten *(lät fylla hans hand)* och ynglingen blev en präst åt honom och han var i Mikas hus.

¹³ Och Mika sa: "Nu vet jag att Herren (*Jahveh*) vill göra gott mot mig, eftersom jag har en levit till präst."

18

Spejare från Dan i fredfullt syfte

¹ *[Följande fras återkommer fyra gånger i avslutningen av Domarboken, se Dom 17:6; 19:1; 21:25.]*

I dessa dagar fanns det ingen kung i Israel.

Och i dessa dagar sökte daniterna *[fortfarande]* efter ett arv *[ett eget landområde]* åt sig att bo i, eftersom inget tillfallit dem till denna dag som ett arv bland Israels stammar.

[Mose har tidigare välsignat Dan och tilldelat deras stam området i Bashan som ligger i Golan norr om Naftalis stam, se 5 Mos 33:22. Under Josuas ledning hade Dans stam fått området väster om Jerusalem ut mot Medelhavet mellan Efraim och Benjamin, se Jos 19:40-48. Dock verkar daniterna inte nöjda med sin tilldelning (området är för "snävt", se Jos 19:47) och man vill ha det nordliga området Mose nämner i sin välsignelse, hellre än den lott de fick av Josua. I detta kapitel beskrivs hur daniterna erövrar den norra staden Lajish som sedan får namnet Dan.]

² Och Dans söner sände från sina familjer fem män från sin mitt, män, soldatsöner, från Tsohar *[Simsons födelsestad och den plats där han också blev begravd, se Dom 13:2; 16:31]* och från Eshtaol *[det var i området mellan dessa*

städer i Låglandet som Herrens Ande började röra vid Simson, se Dom 13:25] till att genomsöka (bespeja, spionera på) landet och till att utforska det, och de sa till dem: "Gå och utforska landet."

Och de kom till Efraims bergsbygd och till Mikas hus och övernattade där.

³ De var i Mikas hus och de kände igen ynglingens röst, leviten [Dom 17:7], och de gick åt sidan där och sa till honom: "Vem har fört dig hit? Och vad gör du här? Och vad har du här?"

[Att de känner igen levitens röst kan ha att göra med att han kom från deras område vid gränsen mellan Dan och Juda. Kanske kände de honom personligen eller också hörde de att han talade deras egen dialekt.]

⁴ Och han sa till dem: "Så och så har Mika gjort med mig och han har anställt mig och jag är en präst till honom."

⁵ Och de sa till honom: "Fråga, vi ber dig, genom Gud (Elohim) och låt oss veta att vår väg har framgång som vi går på."

⁶ Och prästen sa till dem: "Gå med frid (shalom), framför Herren (Jahveh) är er väg som ni går i (på).

Vändpunkt – daniterna återvänder

⁷ Och de fem männen gick vidare och kom till Lajish [i norr].

[Hebr. lajish betyder "fullvuxet lejon". Staden kallas även Leshem, se Jos 19:47. Den ligger vid

foten av berget Hermon i Israels nordligaste del. Platsen är bördig och det finns gott om vatten från Jordanflodens källflöden. Staden får senare namnet Dan, se vers 29. I Moses välsignelse över Dan är formuleringen att Dan ska vara en lejonunge som skuttar fram i Bashan (som är ett annat namn på samma område), se 5 Mos 33:22.]

De [fem spejarna] såg folket som var där inne, [de] bodde tryggt efter sidoniernas påbud (bindande juridiska beslut – hebr. mishpat) [stod under deras militära beskydd], hade ro och trygghet och ingen vanärade dem i landet [genom någon attack, se Jes 45:17; 50:7; 54:4; Ords 25:8; Ps 44:10] och inget kontrollerande styre (hebr. etser, finns bara här) och de var långt från sidonierna, och de hade ingen kontakt med andra människor [ordagrant: "ingen talade till dem med en människa"].

⁸ Och de kom till sina bröder i Tsorah och Eshtaol [i Låglandet], och deras bröder frågade dem: "Vad ni ... ?"

[Här har hebreiskan kortfattat ma attem. Det saknas både verb och eventuellt fler ord. Vanliga fraser skulle kunna varit "Vad har ni att berätta?" (jfr 1 Sam 10:15; 16:10) eller "Vad rekommenderar ni att vi gör" (jfr 2 Sam 21:4). Skrivsättet visar att antingen är de så ivriga att höra vad spejarna har att berätta att de gör kortaste möjliga fråga, eller så är spejarna så ivriga att berätta att de avbryter innan ens frågan har ställts. Utifrån svaret i nästa vers är det sistnämnda troligast.]

⁹ De svarade [*på en gång*]: "Stig upp och låt oss dra upp över dem, eftersom vi har sett landet, och se, det är mycket gott. Och de är stilla, vi tvekar (*hebr. atsal*) inte att gå, att komma till att ärva landet.

¹⁰ När vi kommer ska vi komma till ett tryggt folk och landet är vidöppet både till höger och vänster (*ordagrant: rymligt på båda händerna*), eftersom Gud (*Elohim*) har gett det i våra händer, en plats som ingen där har behov av, alla ting som [*finns*] i världen (*på jorden*).

Dans spejare besöker i fientligt syfte

¹¹ Och därifrån gav de sig av från daniternas familjer, från Tsorah och från Eshtaol, 600 män omgjordade med stridsvapen.

¹² Och de gick upp och slog läger i Qirjat-Jearim i Juda. Därför kallas den platsen Machane-Dan [*Dans lägerplats*] till denna dag. Se, efter Qirjat-Jearim.

¹³ Och de gick förbi (*passerade*) därifrån Efraims bergsbygd och kom till Mikas hus.

¹⁴ Och de svarade, de fem männen som gått för att genomsöka (*bespeja, spionera på*) området vid Lajish område, och sa till sina bröder: "Vet ni att i detta hus finns en efod [*prästerlig klädnad, se 2 Mos 28:4-6*] och [*några*] husgudar (*figuriner – hebr. terafim*) [*Dom 17:5*] och en skuren avbild och en gjuten avbild [*Dom 17:3*]? Och nu, vet (*betänk*) vad ni ska göra."

¹⁵ Och de gick åt sidan dit och kom till ynglingens hus, leviten, Mikas hus och frågade

honom om hans shalom (*hur han har det, om allt står väl till*).

¹⁶ Och de 600 männen omgjordade med sina stridsvapen stod i portens öppning, de som var från Dans söner.

¹⁷ Och de fem männen som gått för att genomsöka (*bespeja, spionera på*) landet gick upp och kom dit och tog den skurna avbilden och efoden [*prästens klädnad*] och husgudarna (*hebr. terafim*) och den gjutna avbilden. Och prästen stod i portens öppning med de 600 männen omgjordade med sina stridsvapen.

Mika förlorar sin levit

¹⁸ Och dessa kom in i Mikas hus och tog bildstoden, efoden och husgudarna (*hebr. terafim*) och den gjutna avbilden. Och prästen sa till dem: "Vad gör ni?"

¹⁹ Och de sa till honom: "Tyst! Säg inte ett ord (*lägg din hand över din mun*). Följ med oss och bli vår far [*rådgivare, se Dom 17:10; 1 Mos 45:8*] och präst. Är det bättre för dig att vara präst till en mans hus eller att vara präst till en stam och till en familj i Israel?"

²⁰ Detta gjorde prästen glad (*prästens hjärta blev gott*) och han tog efoden och husgudarna (*hebr. terafim*) och bildstoden och kom i mitten av folket.

²¹ Och de vände och gick och placerade de små [*barnen*] och boskapen och rikedomerna (*hebr. kevoda*) framför dem [*som skydd om de skulle attackeras, se 1 Mos 33:2-3*].

²² De var långt borta från Mikas hus, och männen som var i husen som fanns vid Mikas hus, de ropade och de hann upp Dans söner.

²³ Och de ropade till Dans söner och de vände sig (*sina ansikten*) mot dem och sa till Mika: "Vad [*fattas*] till dig, eftersom du ropar?"

²⁴ Och han sa: "Ni har tagit bort min gud som jag har gjort och prästen och har gått iväg, vad mer finns till mig? Och hur kan ni då säga till mig: 'Vad [*fattas*] till dig?' "

²⁵ Men Dans söner svarade honom: "Låt inte din röst höras bland oss, annars kommer bittra män över din själ (*ditt liv*) och du samlar din själ och ditt hus själar (*du och ditt hushåll mister livet*)."

²⁶ Därefter fortsatte Dans barn sin väg. Och när Mika såg att de var starkare än han, vände han tillbaka till sitt hus.

Avgudadyrkan hos en stam

²⁷ Och de [*daniterna*] tog det som Mika hade tillverkat och prästen som han hade, och kom till Lajish, till ett folk [*som*] hade ro och trygghet, och slog dem med svärdsegg och de brände staden i eld.

²⁸ Och det fanns ingen räddning eftersom de var långt borta från Sidon och de talade inte med någon människa, och det var i dalen som är vid Beit-Rachov.

Och de byggde staden och bodde i den.

²⁹ Och de gav staden namnet Dan, [*efter*] sin far Dans namn som föddes till Israel. Men likväl (*en skarp betoning och kontrast mellan något som*

varit och något som är – hebr. *olam*) var Lajish stadens namn till en början.

³⁰ Och Dans söner reste upp åt sig själva en bildstod, och Jonatan, Gershons son, Moses son [*en del manuskript har "Manasses son"*], han och hans bröder var präster åt daniternas stam till den dag då de gick i fångenskap från landet. [*Detta är första förekomsten av en person vid namnet Jonatan, ett namn som senare blir ett vanligt namn. Betyder "Jahveh har gett".*]

³¹ Och de reste upp Mikas skurna avbild som han hade gjort, [*under*] hela den tid som Guds (*Elohims*) hus var i Shilo.

[Leviten som introducerades i Dom 17:7 namnges nu. Det kommer som en chock för läsaren att denna avgudadyrkande levit är barnbarn till Mose via hans äldsta son Gershon, se 2 Mos 2:22. De rabbiniska skrivarna ansåg det så förnedrande att Moses namn skulle nämnas i samband med ett sådant avskyvärt beteende, så man lade till bokstaven nun efter första bokstaven mem så hebr. mosheh blev manasheh. Många hebreiska manuskript har nun skrivet ovanför namnet mellan de två första bokstäverna. Den grekiska översättningen Septuaginta och även den latinska Vulgata har Mose. Problemet med synkretism (religionsblandning) hade påverkat hela folket, och även Moses släkt. Den tidigare kommentaren att redan i första generationen efter intåget i landet lämnar man tron på Herren (Dom 2:10-14) bekräftas nu.]

19

Moraliskt förfall

Konkubinen lämnar sitt hem i Efraim

[Den andra berättelsen i Domarbokens avslutning inleds nu. Den enda person som namnges är Pinchas (Dom 20:28). Att han är son till Elazar som var samtida med Josua (Jos 14:1) gör att denna berättelse utspelar sig tidigt i domartiden, en generation efter Josua. Frasen som återkommer fyra ggr "I dessa dagar fanns det ingen kung i Israel" (Dom 17:6; 18:1; 21:25) återfinns här, men med lite förändrad ordföljd där "kung" kommer före "fanns" här.]

¹ Och det skedde i dessa dagar – då någon kung inte fanns i Israel – att en man, en levit, vistades på den andra (*bortre*) sidan av Efraims berg. Han tog åt sig en kvinna, en konkubin från Betlehem i Juda.

[Ingen person namnges, vilket gör berättelsen mer generell och applicerbar. Huvudpersonen är en levit – den stam som hade ett uppdrag av andligt ledarskap. Det är inte samma person som i föregående berättelse. Det finns både likheter och kontraster:

- Leviten var på resa i bergsbygden, samma område där en annan levit i föregående berättelse hittat ett hem (Dom 17:7-13).

- Riktningen är omvänd – i kapitel Dom 17:8 reste en levit från Betlehem till Efraims bergsbygd, här reser en annan levit i motsatt riktning ner till Betlehem.

- Båda berättelserna handlar om gästfrihet – i Dom 17:10-11 ger Mika leviten titeln ”far”, men behandlar honom som sin egen son. Här är leviten en faders svärson.

Kvinnan introduceras som bihustru, något som gör att läsaren direkt anar oråd utifrån tidigare händelser i Dom 8:31 som slutade i tragik i Dom 9:56.]

² Och hans konkubin bedrev otukt [förargades] mot honom. Hon lämnade honom och gick till sin fars hus, [söderut] till Betlehem i Juda. Där var hon under fyra månaders tid.

[Den hebreiska formuleringen är ovanlig med ”mot honom”, den grekiska översättningen Septuaginta översätter att ”hon blev arg på honom”. I den arameiska tolkningsskriften Targum, från andra tempelperioden, nämns att hon ”ratade honom”. Eftersom Moseböckerna inte nämner en kvinna som skiljer sig från sin man, kan den ovanliga formuleringen här vara ett sätt att beskriva hur hon lämnar honom, vilket då skulle falla under kategorin otrohet (trots att hon inte varit otrogen med någon annan man). Vad som är helt klart är att något gör att det blir en äktenskapskris och hon lämnar honom och går tillbaka till sin familj. Efter fyra månader tar

mannen initiativ för att försöka få henne tillbaka och han välkomnas både av kvinnan och av hennes far.]

Positiva förhandlingar

³ Och hennes man steg upp och gick efter henne för att tala till hennes hjärta [*i hopp om att vinna tillbaka henne*]. Han tog med sig sin yngling (*en ung tjänare* – hebr. *naar*) och ett par åsnor. Och hon förde in honom till sin fars hus och den unga kvinnans (*hebr. naarah*) [*här används femininformen av naar*] far såg honom och gladdes åt att möta honom.

⁴ Och hans svärfar, den unga kvinnans far, stärkte honom och han stannade hos honom tre dagar och de åt och de drack och de övernattade där.

Gästfrihet i Betlehem

⁵ Och det skedde den fjärde dagen att de steg upp tidigt på morgonen och han reste sig till att gå, men den unga kvinnans far sa till sin svärson: "Styrk ditt hjärta [*med*] en bit bröd och därefter [*kan*] du gå."

⁶ Och de satt ner och de åt båda två tillsammans och de drack. Och den unga damens far sa till mannen: "Var nöjd, jag ber dig, och övernatta och låt ditt hjärta må väl."

⁷ Men mannen steg upp [*senare den fjärde dagen*] för att gå men hans svärfar pressade honom och han stannade och övernattade där.

⁸ Och han steg upp på morgonen den femte dagen och han reste sig för att gå, men den unga kvinnans far sa: "Styrk, jag ber dig, ditt hjärta och dröj dig kvar tills dagen avtar (*det blir eftermiddag*).” Och de åt båda två.

⁹ Och mannen steg upp till att gå, han och hans konkubin och hans yngling, och hans svärfar, den unga kvinnans far sa till honom: "Se, jag ber dig, dagen drar sig mot kväll, stanna, jag ber dig, se, slå läger idag, stanna här och låt ditt hjärta må väl och stig upp i morgon till din väg och gå till ditt tält.”

Vändpunkt – leviten vänder tillbaka

¹⁰ Men mannen var inte villig till att övernatta [*ännu en natt utan gjorde iordning sig på eftermiddagen den 6:e dagen*], så han steg upp och gick och upp i höjd med Jevos (*Jebus*), det är [*det tidigare namnet på staden*] Jerusalem. Han hade ett par sadlade åsnor med sig, och hans konkubin var med honom. [*Även hans manliga tjänare var med i följet tillbaka, se vers 3 och 11.*]

¹¹ De var vid Jevos och det var sent på dagen [*ordagrant: "dagen hade gått ner mycket", kan syfta på att solen var nästan nere*].

Ynglingen sa till sin herre: "Kom – jag ber dig, låt oss stanna till i jevusiternas stad och övernatta där!”

¹² Hans herre svarade honom: "Nej, vi ska inte stanna till i en främmande stad, där det inte finns några israeliter. Vi går vidare [*norrut*] mot Giva.”

13 Och han sa till sin yngling: "Låt oss närma oss en av platserna och låt oss övernatta i Giva eller i Rama." *[Dessa två städer ligger några kilometer från varandra, knappt en mil norr om Jerusalem.]*

Ogästvänlighet i Gibe

14 Så de passerade *[Jerusalem]* och gick vidare. Solen gick ner när de var vid Giva, som tillhör Benjamin.

15 Och de tog av från vägen och gick in till Giva för att övernatta där. Och han gick in och satte sig på stadens öppna plats (*torg*) *[synligt för alla]*. Men ingen man tog in dem till sitt hus till att övernatta. *[1 Mos 18:4; 19:2]*

[I motsats till det vänliga bemötandet i Betlehem är det ingen som visar gästfrihet i Giva. Det hörde till traditionen att låta erbjuda husrum för förbipasserande, särskilt sina egna landsmän.]

16 Och se, på kvällen kom en gammal man från sitt arbete från fältet. Mannen var från Efraims bergsbygd och han vistades i Giva, men platsens män var Benjamins söner.

17 Och han lyfte upp sina ögon och såg den vägförande mannen på stadens öppna plats (*torget*) och den gamla mannen sa: "Vart går du och varifrån kommer du?"

18 Och han sa till honom: "Vi passerar från Betlehem i Juda till den andra sidan av Efraims berg, därifrån kommer jag och jag gick till Betlehem i Juda och nu går jag till Herrens

(*Jahvehs*) hus men ingen man tar (*bjuder*) in mig i sitt hus.

¹⁹ Och även hö och även foder till våra åsnor och även bröd och vin finns till mig och till din tjänstekvinna och till ynglingen som är med din tjänare. [*Det finns*] inget behov, alla ting [*finns*]."

²⁰ Och den gamla mannen sa: "Shalom till dig, låt alla dina behov vila på mig, stanna bara inte på den öppna platsen (*torget*)."

²¹ Och han förde honom in i sitt hus och gav åsnorna foder och de tvättade sina fötter och de åt och de drack.

Fruktansvärda förhandlingar för kvinnan

²² De hade det trevligt och mådde gott (*ordagrant: gjorde sina hjärtan glada*), men se, stadens män, Belijaals [*ordagrant: den värdelöse, men även ett judiskt namn på Satan*] söners män, de omringade huset och bultade på dörren och de sa till mannen, husets herre, till den gamle sa de: "För ut mannen som kom till ditt hus och låt oss känna honom (*ha sexuellt umgänge med honom*)."

²³ Men mannen, husets herre, gick ut till dem och sa till dem: "Nej, mina bröder, gör inte så ont, jag ber er, efter att denne man kom till mitt hus ska ni inte göra denna dårskap. [*Här finns likheter med hur Lot agerade, se 1 Mos 19:8.*]

²⁴ Se, min dotter, jungfrun och hans konkubin kan jag föra ut till er, jag ber er, och med dem kan ni göra det som är gott i era ögon, men denne man ska ni inte göra sådan ondska med."

²⁵ Men männen lyssnade inte till honom och mannen tog hans konkubin och förde ut henne

till dem och de kände (*hade sexuell umgänge med*) henne och skändade (*kränkte*) henne hela natten till morgonen och när dagen grydde sände de iväg henne.

²⁶ Och kvinnan kom när morgonen grydde och föll ihop vid dörren till mannens hus där hennes herre var (*och låg där*) till dess det ljusnade.

Konkubinen förs tillbaka till Efraim död

²⁷ Och hennes herre steg upp på morgonen och öppnade husets dörr och gick för att gå till sin väg, och se, kvinnan, hans konkubin, hade fallit ihop vid husets dörr med sina händer på tröskeln.

²⁸ Och han sa till henne: "Stig upp och låt oss gå", men [*fick*] inget svar. Och han tog upp henne på åsnan och mannen reste sig och han gick till sin plats.

²⁹ Och han kom till sitt hus och tog kniven och tog ett starkt (*fast*) tag i sin konkubin och styckade henne till hennes ben i tolv delar och sände iväg henne i hela Israels område.

³⁰ Och det skedde att alla som såg det sa: "Något sådant har inte skett och inte setts från den dag Israels söner kom ut från Egyptens land till denna dag."

[Syftet med mannens handling var att mobilisera militärt genom att chocka och skapa fruktan. Det finns en parallell mellan 1 Sam 11:7 och vers 29-30 som är slående.]

Tänk på henne (*sätt dig in i hennes situation*)!

Överväg!
Tala!

[Hebreiskan är märklig här och byter pronomen. En del sätter de sista orden i munnen på dem som fick den makabra försändelsen, men mer troligt är att författaren gör något väldigt ovanligt här och talar till läsaren direkt. Denna händelse är horribel och författaren ber läsaren noggrant läsa det som följer. Det finns flera detaljer som måste påpekas. Det står aldrig att kvinnan är död innan mannen styckar henne, en viss ovisshet finns här. När mannen sedan återberättar händelsen blir fokus att de var ute efter honom, han utelämnar detaljen att det var han som utlämnade henne för att rädda sitt eget liv, jfr Dom 19:25; 20:5.]

20

Kriget mot benjaminiterna

¹ Och alla Israels söner gick ut och församlingen samlades som en man från Dan och till Beer-Sheva och Gileads land till Herren (*Jahveh*) vid Mitspah.

² Och ledarna (*ordagrant "hörnen", jfr "hörnsten" – hebr. pinot*) för hela folket, alla Israels stammar stod församlade [*som*] Guds (*Elohims*) folk, 400 000 män fotfolk som drar svärd.

³ Och Benjamins söner hörde att Israels söner hade gått upp till Mitspah och Israels söner sa: "Tala om för oss hur denna ondska kunde ske (*äga rum*)?"

⁴ Och leviten, kvinnans man, (*hon*) som blev mördad, svarade och sa: "Jag kom till Giva som tillhör Benjamin, jag och min konkubin, till att övernatta.

⁵ Och Givas män reste sig mot mig och omringade huset runt om över mig på natten, mig tänkte de mörda och min konkubin skändade de och hon är död.

⁶ Och jag tog min konkubin och delade henne i stycken och sände iväg henne genom hela Israels ärvda land eftersom denna skändlighet och dårskap har gjorts i Israel.

⁷ Se alla ni Israels söner, ge till dem ett ord och råd här."

⁸ Och hela folket steg upp som en man och sa: "Ingen man vill gå till sitt tält och ingen man vill vika av till sitt hus.

⁹ Men nu är detta den sak vi ska göra mot Giva, [*dra upp*] över honom genom lotten.

¹⁰ Och vi ska ta 10 av 100 män från alla Israels stammar och 100 av 1 000 och 1 000 av 10 000 till att hämta proviant till folket, till att göra (*agera, handla*), när de kommer till Giva i Benjamin, efter all dårskap som har gjorts i Israel."

¹¹ Och alla Israels män samlades mot staden, förenade som en man.

¹² Och Israels stammar sände män till hela Benjamins stam och sa: "Vilken ondska är detta som har skett ibland er?

¹³ Och nu, ge oss männen, Belijaals [*ordagrant: den värdelöse, men även ett judiskt namn på Satan*] söner som är i Giva och låt oss döda dem

och ta bort (*ordagrant bränna*) ondskan från Israel." [*Belijaal nämns även i Dom 19:22.*]

Men Benjamins söner lyssnade inte till sina bröder Israels söners röst.

¹⁴ Och Benjamins söner samlade sig från sina städer till Giva, till att gå ut i strid mot Israels söner.

¹⁵ Och Benjamins söner uppbådade den dagen från städerna 26 000 män som drar svärd, förutom Givas invånare som uppbådade 700 utvalda män.

¹⁶ Från hela detta folk var 700 utvalda män vänsterhänta, [*med*] sin högra hand kunde alla dessa slunga sten och träffa ett hårstrå [*träffa med hårfin precision*] och inte missa (*hebr. chata*). [*Ordet för missa är samma ord som annars översätts synd, se 1 Mos 13:13.*]

¹⁷ Och Israels män uppbådade [*tillsammans*], förutom Benjamin, 400 000 män som drar svärd. Alla dessa var stridsmän.

¹⁸ Och de reste sig och gick upp till Betel och de frågade Gud (*Elohim*) och Israels söner sa: "Vem av oss ska gå upp först till att strida mot Benjamins söner?"

Herren (*Jahveh*) svarade: "Juda först." [*Detta är ett av flera exempel i Bibeln där Juda ska gå först.*]

¹⁹ Nästa morgon steg Israels söner upp och slog läger vid Giva.

²⁰ Och Israels män gick ut till striden mot Benjamin och Israels män ordnade sig till strid vid Giva.

²¹ Och Benjamins söner gick ut från Giva och de slog ner i Israel den dagen 22 000 män på marken.

²² Och Israels folks män styrkte sig (*blev tappra*) och de gjorde sig åter redo till strid på platsen där de ställde sig i stridsordning den första dagen.

²³ Och Israels söner gick upp och de grät inför Herrens (*Jahvehs*) ansikte till kvällen och de frågade Herren (*Jahveh*) och sa: "Ska vi ännu en gång komma nära och strida mot vår bror Benjamins söner?"

Herren (*Jahveh*) svarade: "Gå upp mot honom."

²⁴ Och Israels söner kom nära till Benjamins söner den andra dagen.

²⁵ Och Benjamin gick till att möta dem från Giva den andra dagen. De slog igen ner Israels söner, 18 000 män, till marken, alla dessa med dragna svärd.

²⁶ Och alla Israels söner och hela folket gick upp och de kom till Betel och grät och de satt där inför Herrens (*Jahvehs*) ansikte och fastade tills dagen blev kväll. Och de offrade brännoffer och shalomoffer inför Herrens (*Jahvehs*) ansikte.

²⁷ Och Israels söner frågade Herren (*Jahveh*), och där var Guds (*Elohims*) förbundsark dessa dagar.

²⁸ Och Pinchas, Elazars son, Arons son, stod inför den i dessa dagar och sa: "Ska jag igen gå ut i strid mot Benjamins söner, min bror, eller ska jag sluta?"

Herren (*Jahveh*) svarade: "Gå upp, för i morgon ska jag ge honom i din hand."

²⁹ Och Israel placerade bakhåll runt Giva.

³⁰ Och Israels söner gick upp mot Benjamins söner på den tredje dagen och ställde upp sig till strid mot Giva som de andra gångerna.

³¹ Och Benjamins söner gick till att möta folket, de drogs bort från staden och de började att slå från folket och döda som förra gången, genom huvudvägen som en går upp till Betel och en till Givata genom fältet, omkring 30 män i Israel.

³² Och Benjamins söner sa: "De slås ner framför oss som förra gången." Men Israels söner sa: "Låt oss fly och locka bort dem från staden till huvudvägarna."

³³ Och alla Israels män stod upp från sina platser och ställde sig i slagordning i Baal-Tamar [*namnet betyder Dadlarnas herre*] Och Israels bakhåll kom fram från sina platser, från Maare-Geva.

³⁴ Och de kom från söder till Giva, 10 000 män utvalda från hela Israel, och de stred intensivt (*ordagrant: "striden var tung"*), men de visste inte att ondska var nära att komma över dem.

³⁵ Och Herren (*Jahveh*) slog Benjamin framför Israels ansikte och Israels söner omintetgjorde i Benjamin den dagen 25 100 män, alla dessa drog svärd.

³⁶ Och Benjamins söner såg att de var slagna.

Och Israels män gav Benjamin plats eftersom de litade till dem som låg i bakhåll som de placerat vid Giva.

³⁷ Och de som låg i bakhåll skyndade att rusa fram till Giva och de drog fram och slog hela staden med svärdsegg.

³⁸ Och det fanns ett överenskommet tecken mellan Israels män och de som låg i bakhåll, att de skulle göra en stor fackla av rök som steg upp över staden.

³⁹ Och Israels män vände i striden och Benjamin började slå och döda Israels män, omkring 30 män eftersom de sa: "De kommer säkert att slås ner framför oss som i den första striden."

⁴⁰ Men när facklan började att resa sig upp som en pelare av rök från staden såg benjaminerna bakom sig och se, hela staden steg upp i rök till himlarna.

⁴¹ Och Israels män vände och Benjamins män blev förskräckta, eftersom de såg att ondska kom över dem.

⁴² Och de vände framför Israels män till ökenvägen och striden hann upp dem och de från staden förintades i dess mitt.

⁴³ De omringade Benjamin, jagade dem, satte sin fot på deras viloplats så långt som framför Giva österut (*från soluppgången*).

⁴⁴ Och från Benjamin föll 18 000 män, alla var stridsmän.

⁴⁵ Och de vände och de flydde mot öknen till Rimmons klippa, och deras efterskörd (*hebr. alal*) i huvudvägarna [*var*] 5 000 män [*ordet används normalt om skörd, se 3 Mos 19:10; här i betydelsen "hugga ner de sista"*] och de hann upp dem ända till Gidom och de slog [*där*] från (*av*) dem 2 000 män.

⁴⁶ Och alla fallna från Benjamin var 25 000

män som drog svärd den dagen, alla var stridsmän.

⁴⁷ Men de vände och de flydde mot öknen till Rimmons klippa, 600 män, och de stannade i Rimmons klippa i fyra månader.

⁴⁸ Och Israels män vände tillbaka till Benjamins söner och slog dem med svärdsegg – hela (*allting i* – hebr. *metom*) städerna [*alla människor, män, kvinnor och barn*] ända till [*allt*] boskap, allt de hittade. Även alla städer som de fann satte de i brand.

[Det blev ett "heligt krig" med en fullständigt förgörelse (hebr. charam) av både människor och djur, se 4 Mos 21:2; Jos 6:17-21; 1 Sam 15:2-3. Denna fruktansvärda hämnd mot deras eget brodersfolk, som sträckte sig från Gibeas till hela Benjamins område, var en impulsiv handling under upphetsade känslor.]

21

Benjamins stam bevaras

[Totalt hade 25 000 män från Benjamins stam dödats, och även alla kvinnor och barn, bara 600 män hade flytt och var vid liv. Allt detta hade hänt baserat på ett känslösamt beslut då leviten från Efraim skickat ut de tolv lemlästade delarna av sin fru som benjaminiterna i Gibeas våldfört sig på. Från hat kastas alla de elva stammarna nu till medömkan för benjaminiterna som höll på att bli utrotade. Jakobs fruktan flera hundra år tidigare hade slagit in, se 1 Mos 42:36.]

¹ Och Israels män hade avlagt en [*förhastad*] ed i Mitspah och sagt: "Ingen av oss ska ge sin dotter till Benjamin som hustru."

[I samband med mötet i Mitspah (Dom 20:1) då man beslutade att hämnas benjaminerna i Giva hade man också gett en ed. Se även Dom 11:30-31 där Jefta gav en förhastad ed, se 4 Mos 30:2-15.]

² Och folket kom till Betel [*jeller "Guds hus" som var Shilo*] och satt där inför Guds (*Elohim*) ansikte till kvällen och lyfte upp sina röster och grät bittert.

³ Och de sa: "Varför, Herre (*Jahveh*), Israels Gud (*Elohim*), har detta fått ske i Israel? Att det idag saknas (*fattas*) en stam i Israel?"

[Läsaren hade önskat att sorgen varit över Israels synd. Tidigare hade man gråtit över sårad stolthet (Dom 20:26) nu är det en sentimental sorg över en förlorad stam, se vers 6 och 15. Frågan "varför" här är mer en anklagelse mot Gud än en ärlig fråga.]

⁴ Och det skedde nästa morgon att folket steg upp tidigt och byggde ett altare där och offrade brännoffer [*3 Mos 1:1-17*] och shalomoffer [*3 Mos 3:1*].

⁵ Och Israels söner sa: "Vem finns som inte kom upp i församlingen från alla Israels stammar till Herren (*Jahveh*)?" eftersom de hade avlagt en stor ed angående den som inte kom upp till Herren (*Jahveh*) till Mitspah och sagt:

"Den ska säkerligen dödas."

⁶ Och Israels söner ångrade (*ordagrant tröstade*) sig över Benjamin, sin bror, och sa: "Det är en stam som har huggits av från Israel idag.

⁷ Vad ska vi göra för dem till att ge dem [*som är kvar*] fruar, då vi har gett en ed vid Herren (*Jahveh*) att vi inte ska ge dem våra döttrar till hustrur?"

⁸ Och de sa: "Finns det en från Israels stammar som inte har kommit till Herren (*Jahveh*) i Mitspah?" Och se, det kom inte en man till lägret från Javesh-Gilead till församlingen.

⁹ Och folket uppbådades (*räknades*) och se, där var ingen man från Javesh-Gileads invånare.

¹⁰ Och församlingen sände dit 12 000 män från soldaternas män och befallde dem och sa: "Gå och slå dem, Javesh-Gileads invånare, med svärdsegg och kvinnorna och de små.

¹¹ Och detta ting som ni ska göra, alla män och alla kvinnor som har delat säng [*haft sexuellt umgänge*] med en man ska förintas."

¹² Och de fann från Javesh-Gileads invånare 400 unga jungfrur som inte haft sexuellt umgänge med en man genom att ligga i hans säng. Och de förde dem till lägret i Shilo som är i Kanaans land.

¹³ Och hela församlingen sände och talade till Benjamins söner som var i Rimmons klippa och ropade ut frid (*shalom*) till dem.

¹⁴ Och Benjamin återvände vid den tiden och de gav dem kvinnorna som de hade sparat från Javesh-Gilead, men de räckte inte till dem (*var*

för få. [Det var totalt 600 benjaminiter (Dom 20:47), så 200 var kvar som inte hade fått någon hustru.]

¹⁵ Och folket ångrade (*ordagrant tröstade*) till Benjamin eftersom Herren (*Jahveh*) hade gjort en rämna (*lucka, ett hål*) i Israels stammar.

¹⁶ Och församlingens äldste sa: "Vad ska vi göra för att det ska finnas (*ordagrant till att bli kvar*) kvinnor eftersom kvinnorna saknas (*är fördärvade, utrotade*) från Benjamin?"

¹⁷ Och de sa: "De som har flytt måste bli till ett arv till Benjamin. Så att en stam inte utrotas från Israel.

¹⁸ Men vi kan inte ge dem fruar från våra döttrar." Eftersom Israels söner hade avlagt en ed och sagt: "Förbannad är den som ger en hustru till Benjamin."

[Av de 600 benjaminiterna som flytt återstod fortfarande 200 som inte fått några fruar. De äldste resonerade om hur de skulle kunna hålla det förhastade löftet och hjälpa benjaminiterna att fortsätta existera. Detta leder till ännu en ogudaktig plan som involverar att unga kvinnor kidnappas. Festhögtiden i Shilo beskrivs vagt, den enda högtiden med dans är sukkot, men det är nog mer troligt en kanaaneisk fertilitetshögtid för att fira vinskörden på hösten. Att högtiden specificeras vagt visar också på den gudsfrånvändhet som rådde vid den här tiden.]

¹⁹ Och de sa: "Se, det är en årlig (*dagarnas dagar*) Herrens (*Jahvehs*) högtid i Shilo - som

ligger norr om Betel, öster (*solens uppgång*) om huvudvägen som går upp från Betel (*till*) Shechem och söder om Levona.”

²⁰ Och de befallde Benjamins söner [*de 200 som saknade fruar*] och sa: ”Gå och lägg er i bakhåll i vingårdarna,

²¹ och bevaka dem. När ni får se Shilos döttrar gå ut för att dansa i festivalen (*i danserna*), då går ni ut från vingårdarna. Var och en, grip (*fånga*) var sin hustru från Shilos döttrar och gå sedan hem till Benjamins land.

²² Och det ska ske eftersom deras fäder eller deras bröder kommer till att kämpa med oss, att vi ska säga till dem: ’Var nådiga (*ge dem oförtjänt kärlek* – *hebr. chanan*) mot dem eftersom vi inte tog till dem [*benjaminiterna*] varje man en hustru i striden. Inte heller gav ni till dem så att ni nu skulle vara skyldiga [*och bryta mot eden, se vers 18*].’ ”

²³ Och Benjamins söner gjorde så och tog sig hustrur efter deras antal av dem som dansade som de tog med sig. [*Totalt var det 200 unga kvinnor som rövades bort, se Dom 20:47; 20:12.*] Och de gick och återvände till sin arvedel och byggde städer och bodde i dem.

²⁴ Och Israels söner återvände därifrån vid den tiden, varje man till sin stam och till sin familj. Och de gick därifrån varje man till sin arvedel.

²⁵ På den tiden fanns det ingen kung i Israel. Var och en gjorde vad han själv ansåg vara rätt.

**Svenska Kärnbibeln - en expanderad
översättning
Swedish: Svenska Kärnbibeln - en expanderad
översättning (New Testament)**

copyright © 2017-2024 Svenska Kärnbibeln

Language: Swedish

Contributor: Svenska Kärnbibeln

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-07-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 Jul 2025 from source files dated 10 Jul 2025

c5cfac14-0500-50d4-bd1a-4691a8b8b3b6